

Stenografični zapisnik

prve seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dne 22. septembra 1903.

Navzoči: Prvosednik: Deželni glavar Oton pl. Detela.
Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik ekselenca baron Viktor Hein in c. kr. okrajni glavar Viljem Haas. — Vsi članovi razun: Filip Supančič. — Zapisnikar: Deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Otvorjenje deželnega zbora.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Volitev dveh rediteljev.
4. Volitev dveh verifikatorjev.
5. Volitev finančnega odseka 12 članov.
6. Volitev upravnega odseka 12 članov.
7. Volitev verifikacijskega odseka 9 članov.
8. Volitev odseka za letno poročilo 9 članov.
9. Priloga 18. Poročilo deželnega odbora glede zopetne predložitve v zadujem zasedanju predloženih prilog.
10. Poročilo o delovanju deželnega odbora za dobo od 1. oktobra 1901 do konca septembra 1902.
11. Priloga 1. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep kranjskega učiteljskega pokojninskega zaklada za l. 1901.
12. Priloga 2. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep normalno-šolskega zaklada za l. 1901.
13. Priloga 3. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep deželno-kulturnega zaklada za leto 1901 in proračun za leto 1903.
14. Priloga 4. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep deželnega posojilnega zaklada za leto 1901 in proračun za leto 1903.
15. Priloga 5. Proračun učiteljskega pokojninskega zaklada za leto 1903.
16. Priloga 6. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep zaklada prisilne delavnice za leto 1901 in proračun za leto 1903.
17. Priloga 7. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlože računski sklepi ustanovnih zakladov za leto 1901 in proračuni za leto 1903.
18. Priloga 8. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži proračun normalno-šolskega zaklada za leto 1903.

Stenographischer Bericht

der ersten Sitzung

des kranjschen Landtages

in Laibach

am 22. September 1903.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Edler von Detela. — Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Exzellenz Viktor Freiherr von Hein und k. k. Bezirkshauptmann Wilhelm Haas. — Sämtliche Mitglieder mit Ausnahme von Philipp Supančič. — Schriftführer: Landschafts-Sekretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Eröffnung des Landtages.
2. Mitteilungen des Landtagspräsidiums.
3. Wahl zweier Ordner.
4. Wahl zweier Verifikatoren.
5. Wahl eines Finanzausschusses von 12 Mitgliedern.
6. Wahl eines Verwaltungsausschusses von 12 Mitgliedern.
7. Wahl eines Verifikationsausschusses von 9 Mitgliedern.
8. Wahl eines Rechenschaftsberichts-ausschusses von 9 Mitgliedern.
9. Beilage 18. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Wieder-vorlage der in der letzten Session eingebrachten Landtagsvorlagen.
10. Rechenschaftsbericht des Landesauschusses für die Zeit vom 1. Oktober 1901 bis Ende September 1902.
11. Beilage 1. Bericht des Landesauschusses mit der Vorlage des Rechnungsabchlusses des kranjschen Lehrerpensionsfonds für das Jahr 1901.
12. Beilage 2. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Rechnungsabluß des Normalchulfonds für das Jahr 1901 vorgelegt wird.
13. Beilage 3. Bericht des Landesauschusses, womit der Rechnungsabluß des Landeskulturfonds für das Jahr 1901 vorgelegt wird.
14. Beilage 4. Bericht des Landesauschusses, womit der Rechnungsabluß des Landesanlehensfonds für das Jahr 1901 und der Voranschlag für das Jahr 1903 vorgelegt wird.
15. Beilage 5. Voranschlag des Lehrerpensionsfonds für das Jahr 1903.
16. Beilage 6. Bericht des Landesauschusses, womit der Rechnungsabluß des Zwangsarbeits-hausfonds für das Jahr 1901 und das Präliminare für das Jahr 1903 vorgelegt wird.
17. Beilage 7. Bericht des Landesauschusses, mit welchem die Rechnungsabchlüsse der Stiftungsfonds für das Jahr 1901 und die Voranschläge für das Jahr 1903 vorgelegt werden.
18. Beilage 8. Bericht des Landesauschusses mit der Vorlage des Normalchulfonds-Voranschlages für das Jahr 1903.

19. Priloga 9. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlagata računsko sklepa kmetijske šole na Grmu o šoli in o gospodarstvu za l. 1901 z imovinskima razkazoma ter z razkazom o uspehih gospodarskih panog.
20. Priloga 10. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlagata proračuna kranjske kmetijske šole na Grmu za l. 1903.
21. Priloga 11. Poročilo deželnega odbora glede dovolitve višjih nego 20% doklad za cestne namene.
22. Priloga 12. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži načrt zakona o zvišanji potrebnosti za uravnavo Mirne.
23. Priloga 13. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predložijo računski sklepi bolničnega, blazničnega, porodničnega in najdeniškega zaklada za l. 1901 in razkazi imovine teh zakladov koncem l. 1901.
24. Priloga 14. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep gledališkega zaklada za leto 1901.
25. Priloga 15. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predložijo proračuni bolničnega, blazničnega, porodničnega in najdeniškega zaklada za leto 1903.
26. Priloga 16. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep pokojninskega zaklada deželnih uslužbencev za leto 1901 in proračun za leto 1903.
27. Priloga 17. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži računski sklep garancijskega zaklada Dolenjskih železnic za leto 1901 in razkaz imovine tega zaklada koncem leta 1901.
28. Priloga 19. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predloži proračun deželnega zaklada za leto 1903.
19. Beilage 9. Bericht des Landesauschusses, mit welchem die Rechnungsabchlüsse der krainischen landwirtschaftlichen Schule in Stauden über die Schule und den Wirtschaftsbetrieb für das Jahr 1901 samt den Vermögensausweisen und dem Erfolgsausweise über die Wirtschaftszweige vorgelegt werden.
20. Beilage 10. Bericht des Landesauschusses, womit die Vorschläge der krainischen landwirtschaftlichen Schule in Stauden für das Jahr 1903 vorgelegt werden.
21. Beilage 11. Bericht des Landesauschusses, betreffend die Bewilligung von mehr als 20%igen Umlagen für Straßenzwecke.
22. Beilage 12. Bericht des Landesauschusses, womit ein Gesetzentwurf, betreffend die Erhöhung des Erfordernisses für die Regulierung des Neuringbaches vorgelegt wird.
23. Beilage 13. Bericht des Landesauschusses, womit die Rechnungsabchlüsse des Kranken-, Irren-, Gebärdhaus- und Findelfonds für das Jahr 1901 nebst den Vermögensnachweisungen dieser Fonds mit Ende 1901 vorgelegt werden.
24. Beilage 14. Bericht des Landesauschusses, womit der Rechnungsabluß des Theaterfonds für das Jahr 1901 vorgelegt wird.
25. Beilage 15. Bericht des Landesauschusses, womit die Vorschläge des Kranken-, Irren-, Gebärdhaus- und Findelhausfonds für das Jahr 1903 vorgelegt werden.
26. Beilage 16. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Rechnungsabluß des Pensionsfonds der Landesbediensteten für das Jahr 1901 und der Vorschlag für das Jahr 1903 vorgelegt wird.
27. Beilage 17. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Rechnungsabluß des Garantiefonds der Unterkrainer Bahnen für das Jahr 1901 und die Nachweisung des gesamten Vermögens dieses Fonds mit Ende 1901 vorgelegt wird.
28. Beilage 19. Bericht des Landesauschusses mit Vorlage des Vorschlages des Landesfonds für das Jahr 1903.

Začetek seje ob 11. uri 40 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 11 Uhr 40 Minuten Vormittag.

1. Otvorjenje deželnega zbora.

1. Eröffnung des Landtages.

Deželni glavar:

Visoki deželni zbor!

Čast mi je otvoriti deželni zbor vojvodine Kranjske, sklican z Najvišjim patentom Njega Veličanstva z dne 6. septembra t. l. na današnji dan.

Dovoljujem si najuljudneje pozdraviti vse častite gospode deželne poslance in tako tudi zastopnika visoke vlade, prevzvišenega gospoda deželnega predsednika.

Današnji dan je za deželni zbor Kranjski historičnega pomena, ker zboruje prvokrat v novem deželnem dvorcu, ki se je postavil na mestu starodavnega, l. 1895. po potresu razrušenega deželnega dvorca.

Naj mi bode danes, ko se prvokrat snidemo v novi deželnozborski dvorani, dovoljeno, v prav kratkih potezah o zgradbi novega deželnega dvorca nekoliko omeniti.

V seji visokega deželnega zbora dne 6. marca 1897 je bilo sklenjeno, da se na mestu starega dvorca, kateri se je vsled potresa l. 1895. moral podreti, sezida nov dvorec, v katerem naj bi razun vseh pisarn deželnega odbora bila tudi deželnozborska dvorana s potrebnimi postranskimi prostori in pa primerno stanovanje deželnega glavarja.

Temu deželnozborskemu sklepu je služil kot podlaga stavbni načrt, ki ga je izdelal deželni inženir Hrasky; vendar pa je bil pozneje ta projekt po navetu deželnega stavbnega urada po arhitektu Josipu Hudetzu na Dunaju, ki ga je deželni odbor v to pozval, dogovorno s stavbnim vodstvom bistveno prena-rejen, tako da popolnoma odgovarja sedanjim zahtevam.

Zgradbo je vodil vestno in uspešno deželni nadinženir, sedanji stavbni svetnik Anton Klinar, kateremu sta bila prideljena začasna uslužbenca pri stavbnem uradu gospod stavitelj Franc Kaudela in stavbni risar Jakob Kralj, katera sta posel v zadovoljnost deželnega odbora opravljala.

Pri oddaji vseh del se je kar največ mogoče oziralo na domače podjetnike in obrtnike. Dela so se oddala potom javnega ponudbenega razpisa, in sicer tako-le:

Zidarsko delo je dobil gospod stavitelj Viljem Treo za	283.000 K
kamnoseško delo tvrdki Toman in Vodnik za	50.500 »
tesarsko delo gospod Ivan Zakotnik za	40.000 »
mizarsko delo gospod Karol Binder za	37.000 »
ključarsko delo tvrdke Ahčín, Martinčič in Pilko za	24.000 »
pleskarsko delo brata Eberl za	9.000 »
steklarsko delo Julij Klein za	7.000 »
napravo trdih podov gospa A. Gusell v Škofjiloki za	16.500 »
krovsko delo gospod Karol Korn za	10.800 »
dobavo železnih traverz in železja gospod Ernest Hammerschmidt za	53.000 »

kleparsko delo gospod Alojzij Lenček za	45.000 K
kiparsko delo tvrdka Fischer, Haselsteiner & Bock na Dunaju za	59.000 »

Med stavbo so se oddala še naslednja dela:

Naprava centralne kurjave W. Brücknerju v Gradcu za	36.000 »
napeljava vodovoda J. Jainschegu za	10.600 »
vpeljava električne razsvetljave ljubljanski mestni elektrarni za	27.000 »
slikarsko delo tvrdkam Lipovšek in Stare v Ljubljani in Winter & Richter na Dunaju za	30.600 »
dobava šaluzij, predgrinjal (pri oknih) Goldschmidtu & Kussi v Pragi za	5.500 »

in končno naprava omrežja pri stopnicah in balkonih in pa štedilnih ognjišč tvrdkam Avgust Žabkar, Ivan Luznar in Josip Waibl, dobava peči tvrdkama Vidic & Comp. in Franc Kalmus, stolpna ura Bogdan Oblaku na Vrhniki, napisne tablice Ivanu Stegmann v Budejovicah, kanalizacija tvrdki Lederer & Nessený na Dunaju.

Tapecirarsko in mizarsko delo v deželnozborskih in reprezentacijskih prostorih in v pisarnah se je porazdelilo med tvrdke Doberlet, Mathian in Naglas v Ljubljani za približno 60.000 K.

Vsi podjetniki in obrtniki so dela prav dobro in hvalevredno izvršili, zlasti pa je z zadovoljstvom konštatirati, da so domače tvrdke pokazale, da so kos vsaki zunanji konkurenci.

Dne 7. julija 1899 se je pričelo s kopanjem temelja za novo zgradbo, jeseni leta 1900 pa je bila stavba pod streho. Uradi so se priselili v novo splotje dne 1. avgusta 1902, deželna blagajnica pa dne 6. decembra 1902.

Krasna je nova deželnozborska dvorana in krasni in primerni k njej pripadajoči prostori.

Gotovo želi vsak gospod deželni poslanec iz vsega srca, da bi deželni zbor v tej dvorani uspešno deloval v čast in korist mile nam domovine. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Na misel mi pridejo pri tej priliki lepe besede narodnega slovenskega pesnika Blaža Potočnika: «Vse delo je prazno brez blagoslova z nebes.»

Naj bi torej, gotovo vsi to želimo, dobrotljivi Bog podelil svoj blagoslov delovanju našega deželnega zbora (Odobranje na levi — Beifall links), da bi mu bilo mogoče rešiti težavno nalogo, katera se mu stavi.

To pa smemo le pričakovati, če postavimo naše delovanje na temelj pravice in resnice. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Pravica in resnica sta zvezdi voditeljici, ki vodita narod do miru in sprave. Kako važen, kakega dejanskega pomena je mir, to nam kaže in priča zgodovina vseh časov in vseh narodov. Zgodovina nam priča, da so bili narodi le tedaj srečni, da so uspevali gmotno in duševno, če jim je vladal mir, če je vladala sloga, nasprotno pa, da je prepir in sovraštvo vir vsega zla, ki tare človeški rod. (Odobranje na levi in v središču. — Beifall links und im Zentrum.)

To večno resnico razodevajo tudi besede našega izveličarja Jezusa Kristusa: «Mir vam bodi!»

Žal, da se je človeški rod le tako malo vdeležil dragocene zapuščine, katero je naš odrešenik svojim apostolom izročil z besedami: «Svoj mir Vam dajem, mir Vam zapuščam.»

Če se oziramo na tedanje skrajno opasne razmere naše države, pridemo do spoznanja, da je sedanji kritični položaj sad in posledica narodnega prepira in sovraštva. Da je pa do tega prišlo, kriva je najbolj temu ona politična smer, katera se je ogibala poti pravice in resnice (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links) in katera dejansko ni izvrševala, kar je teoretično kot pravično spoznala.

Sicer pa je ravno položaj v naši monarhiji tak, da bi se morale vse stranke in vsi narodi tostran Litve združiti v odločen odpor nasproti navalu Mažarov (Živahno odobravanje in ploskanje na levi — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links) na obstanek skupne Avstro-ogrske monarhije in na enotno avstro-ogrsko armado. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.) Mažari, ki se imajo dualizmu zahvaliti, da so ob troških in na škodo drugih, v državnem zboru zastopanih dežel naše monarhije, narodno, dedevno in gmotno tako napredovali, hočejo rušiti sedaj tudi postavo z l. 1867., kateri se imajo zahvaliti za svoj sedanji, jako ugodni državnopravni položaj. Pozabijo pa popolnoma, da se imajo zahvaliti za svojo eksistenco kot politično samostojni narod edino le velikodušnosti in dobrotljivosti svojega kralja. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.) Naj bi nikari ne pozabili, da so bile tiste stare, historične pravice, na katere se nasproti drugim narodom zmiraj sklicujejo, v bitki pri Vilagosu pokopane, kjer je bila mažarska puntarska armada tako korenito poražena, da je ruski maršal knez Paskijevič našemu cesarju poročal: «Ungarn liegt besiegt zu Eurer Majestät Füßen». Naj bi torej Mažari to nikari ne pozabili in naj bi se spomnili, koliko zahvale so dolžni presvetlemu vladarju, ki je na tla poraženo deželo ljubeznjivo vzdignil in z dobrotami bogato obdaroval. (Klici na levi: — Rufe links: «Tako je!»)

Der krainische Landtag ist zu einem Zeitpunkte zusammengetreten, wo der politische Horizont umdüstert und die Luft mit Elektrizität erfüllt ist, so daß der Ausbruch eines Sturmes stündlich erfolgen kann.

Auch im alten europäischen Wetterwinkel, am Balkan, sind schwere Gewitterwolken aufgezogen, in Mazedonien ist der Sturm bereits entfesselt und niemand weiß, ob er nicht die Grenzen anderer Länder überschreiten werde.

Es ist begreiflich, daß die reichs- und kaisertreue Bevölkerung Österreichs, von schwerer Sorge erfüllt, mit Bangen in die Zukunft blickt.

In diese düstere Situation fiel nun ein lichter Sonnenstrahl, der dieselbe in einer Richtung wenigstens erhellte.

Seine Majestät der Kaiser hat als oberster Kriegsherr im Armeebefehle vom 16. September seinen festen Willen bestimmt und klar ausgesprochen: «Gemeinsam und

einheitlich soll die Armee bleiben, eine starke Macht zur Verteidigung der österreichisch-ungarischen Monarchie gegen jeden Feind.» (Živahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Diese Allerhöchste Kundgebung hat die Herzen der patriotischen Bevölkerung Österreichs mit Freude und neuer Zuversicht erfüllt (Pritrjevanje na levi — Zustimmung links) und vereint und mächtig wird dieselbe an der Seite des erhabenen Monarchen stehen, bereit, jeden Angriff auf die Einheit und Integrität der österreichisch-ungarischen Monarchie mit aller Entschiedenheit zurückzuweisen, von welcher Seite derselbe immer kommen möge. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Prebivalci Kranjske dežele so vedno bili in vedno bodo ostali v ljubezni in neomahljivi zvestobi udani svojemu presvetlemu cesarju. (Poslanci vstanejo. — Die Abgeordneten erheben sich.)

To hočemo danes tudi mi tukaj zbrani poslanci vojvodine Kranjske slovesno naglašati in iskreno klicati: Bog obvaruj, Bog ohrani presvetlega cesarja! Slava cesarju Franc Jožefu I.! Hoch Seine Majestät der Kaiser! (Vsa zbornica kliče trikrat navdušeno: — Das ganze Haus ruft begeistert dreimal: «Slava! Hoch!»)

Prezvišeni gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Exzellenz Freiherr von Hein:

Hoher Landtag! Visoki deželni zbor! Im Namen der Regierung erlaube ich mir, sämtliche verehrte Herren Abgeordneten, welche hier erschienen sind, auf das herzlichste willkommen zu heißen.

V imenu cesarske vlade usojam si, prisrčno pozdraviti vse častite deželne poslance.

Častita gospoda! Preteklo je več nego eno leto, odkar je visoki deželni zbor vojvodine Kranjske zadnjikrat imel priliko pečati se z deželnimi zadevami. Samo ob sebi je umevno, da se je v tej dobi nako-pičilo mnogo važnih vprašanj, katerih rešitev daljšega odloga danes več ne dopušča, da ne bi važni interesi dežele veliko škodo trpeli. Računski sklepi za l. 1901. še niso presojeni, proračuna za tekoče leto in lansko leto še nista potrjena. Dolga vrsta vodovodnih naprav čaka rešitve glede deželnega prispevka. Reorganizacija deželnega stavbnega urada, preosnova uprave v deželni bolnici, zgradba nove domobranske vojašnice, povišanje cestnih doklad cestnim odborom, regulacija Mirne, osuševanje Ljubljanskega barja i. t. d., vsa ta vprašanja nujno trkajo na vrata te dvorane. Grozoviti požari, ki so žalibog preteklega leta in tudi letos provzročili toliko nesreče v naši deželi, kažejo, da je nujno treba razmotrivati, kako se da v okom priti nedostatkom pri zavarovanju proti ognju.

Ravnotako važno in ravnotako nujno je še drugo vprašanje, in sicer povišanje plač ljudskim učiteljem. (Odobravanje v središču. — Beifall im Zentrum.) Jaz si štejem v svojo dolžnost, že danes visoko zbornico opozarjati, da se to pereče vprašanje ne da več stiskati v ozadje in to se mora enkrat glasno povedati, da se velik del naših ljudskih učiteljev z bridko bedo bori, posebno pa oni, ki imajo skrbeti za obitelj in za vzgojevanje svojih otrok. Da pri teh

razmerah tudi šolstvo samo trpi, to je jasno in ne potrebuje daljšega utemeljevanja. Jasno pa je tudi, da ako šolstvo trpi, tudi narod trpi, ker izobrazba mladine je odločilna za narodovo bodočnost. (Odobranje v središču. — Beifall im Zentrum.) Pri vseh teh vprašanih gre zategadelj za važne interese prebivalstva in dežele, in ne jaz, ne vlada, ampak občna korist apeluje na Vašo delavnost, na Vašo modro previdnost.

Ich richte diesen Appell, meine Herren, an alle geehrten Parteien des hohen Landtages im Namen des öffentlichen Interesses, im Namen des öffentlichen Wohles. Die Regierung gibt sich gewiß keinen Illusionen hin, die ja bei den heftigen Gegensätzen, welche heute das politische Leben beherrschen, kaum begründet wären, sie hält es aber für ihre Pflicht, dem hohen Landtage neuerlich Gelegenheit zu geben, seine verfassungsmäßige Tätigkeit zu entfalten und wird dabei, ich möchte sagen, von einem Hoffnungsstimmer nur geleitet, daß bei allseitig bereitwilligem Entgegenkommen für billige Wünsche das Zusammenreten, die Vereinigung zu gemeinschaftlicher Arbeit gewiß geeignet sein wird, die Anschauungen zu klären und manche Gegensätze, wenn auch nicht aus der Welt zu schaffen, so doch abzuschwächen. Stellen Sie, meine hochverehrten Herren, das, was Sie trennt, wenigstens für den Augenblick zur Seite und nützen Sie die flüchtige Stunde!

Der hohe Landtag hat heute ein neues freundliches Heim bezogen, in welchem die künstlerische Hand des Architekten die verschiedensten Linien, die verschiedensten Farben und Formen zu einem harmonischen Ganzen zu vereinen verstand. Da drängt sich wohl von selbst die Frage auf, soll es denn so ganz unmöglich sein, auch die hier waltenden reichen Kräfte zu ähnlicher harmonischer Wirkung zusammenzufassen? Gewiß, wie die Dinge liegen, möchte man glauben, daß nur eine Zauberkraft das zu tun imstande wäre, ich glaube aber, diese Zauberkraft tragen Sie, meine Herren, selbst in sich, Sie brauchen sie nur zu wecken, Sie brauchen sie nur zum Worte kommen zu lassen — diese Zauberkraft ist die Ihnen allen gemeinsam innewohnende Liebe zu Ihrer gemeinschaftlichen Heimat!

Častita gospoda! Naj ta ljubezen do Vaše domovine Vas zjedini v plodonosno delovanje — hvaležnost naroda Vam bo zagotovljena.

Da bode tudi deželna vlada z veseljem sodelovala, tega bodite uverjeni. (Odobranje v središču in na desni. — Beifall im Zentrum und rechts.)

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mitteilungen des Landtagspräsidenten.

Deželni glavar:

K drugi točki dnevnega reda naznanjam, da je prišel na predsedstvo deželnega zbora dopis c. kr. deželne vlade, s katerim se pozivlje deželni zbor, naj voli tri člane in dva namestnika v pridobninsko deželno komisijo in dalje bo tudi v prizivno komisijo za

osebni davek treba dopolnilne volitve za dva gospoda, namreč za gospoda Murnika in Josipa Kušarja. Volitev teh članov pride torej na vrsto v prihodnji seji.

Potom deželnega odbora vložila se je cela vrsta peticij, večinoma takih, ki so bile že lani deželnemu zboru predložene, pa ne rešene. Vrh tega pa je gospod poslanec dr. Šusteršič izročil 50 peticij za volilno reformo. Dalje so tukaj tri peticije, katere je izročil gospod poslanec grof Barbo. Ker odseki še niso voljeni in bi z navajanjem vseh peticij potratili veliko časa, sem mnenja, da se te peticije izroče pozameznim odsekom šele v prihodnji seji, ko bodo odseki že izvoljeni. (Pritrjevanje. — Zustimmung.)

Sedaj prideta na vrsto točki:

3. Volitev dveh rediteljev,

3. Wahl zweier Ordner,

in

4. Volitev dveh verifikatorjev.

4. Wahl zweier Verifikatoren.

Volitev rediteljev in verifikatorjev je vsekako potrebna, ker če sploh zboruje deželni zbor, morata biti reditelja, in, z ozirom na zapisnik deželnega zbora, tudi dva verifikatorja.

Predlagam torej, da se ti dve volitvi takoj izvršita.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Jaz nimam ničesar proti temu, da se ti dve volitvi izvršita, vendar izrekam v imenu katoliškonarodne stranke, da v to privolimo samo s protestom, kajti vloženi so nujni predlogi in ti bi se morali razpravljati predno preidemo k dnevnemu redu. Toda izjemoma nimamo nič proti temu, da se ti dve volitvi takoj vrše, ampak to se zgodi brez vsakega prejudica.

Deželni glavar:

Volitev rediteljev in verifikatorjev je zato potrebna, ker moramo, če je sploh seja, imeti te funkcijonarje in torej gre v tem oziru tema točkama prednost pred nujnim predlogom.

Vprašam, ali hoče gospoda, da se seja za nekoliko minut prekine, da se gospodje poslanci glede teh volitev dogovore, ali pa se morda takoj predlagajo gospodje, ki naj bi dotične posle prevzeli! (Klici: — Ruufe: «Naj se prekine!»)

Torej prekinem sejo za pet minut, da se gospodje dogovorijo glede volitve verifikatorjev in rediteljev.

(Po kratkem prestanku — Nach einer kurzen Pause):

Deželni glavar:

Ekscelenca gospod poslanec baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Im Einvernehmen mit den Parteien des Hauses habe ich die Ehre, den Antrag zu stellen, daß als Ordner dieselben Herren Abgeordneten bestellt werden, welche auch in der letzten Session dazu gewählt waren, nämlich die Herren Abgeordneten Baron Apfaltrern und Pirc, und als Verifikatoren ebenso die Herren Abgeordneten Dr. Schaffer und Dr. Schweitzer.

Deželni glavar:

Predlog je, da se rediteljema izvolita gospoda poslanca baron Apfaltrern in Pirc, in verifikatorjema gospoda poslanca dr. Schaffer in dr. Schweitzer.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj pride na vrsto nujni predlog, ki je bil meni izročen po gospodu poslancu dr. Šusteršiču in tovariših.

Prosim gospoda zapisnikarja, da prečita ta predlog.

Tajnik Pfeifer

(bere — lieft):

«Nujni predlog

poslancev dr. Šusteršič in sodrugov, gledé spremembe deželnega reda in deželnega volilnega reda.

Deželni zbor naj sklene:

Deželni red in deželnega zbora volilni red za vojvodino Kranjsko se ima spremeniti v zmislu razširjenja volilne pravice na vse sloje prebivalstva.

Izvoli se poseben ustavni odsek devet članov, kojemu se naroči, da nemudoma izdela dotična zakonska načrta in ju v najkrajšem času predloži zbornici.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. volilnega reda.

Če bi pa zbor nujnosti ne priznal, naj se s tem predlogom postopa po § 18. opravnega reda.

V Ljubljani, dné 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, Pogačnik, Povše, Žitnik, Pfeifer, Arko, Košak, Dular, dr. Schweitzer, dr. Brejc, Jaklič, dr. Krek, Drobnič, Pakič.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo, da utemeljuje nujnost svojega predloga.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Kakor pričetkom zadnjega zasedanja, tako smo tudi danes katoliško-narodni poslanci vložili nujni predlog zaradi spremembe deželnega reda in deželnozbornskega volilnega reda za vojvodino Kranjsko. Vendar je med obema predlogoma bistven razloček. Med tem ko se je v lanskem našem predlogu jasno

pointirala splošna in enaka volilna pravica, te pointe v današnjem našem predlogu ne najdete. Četudi je ta predlog sestavljen tako, da ne nasprotuje temu našemu načelnemu stališču — kajti to moramo danes povdarjati, kakor vsikdar, da katoliškonarodna stranka stoji in ostane na stališču splošne in enake volilne pravice in vidi le v vresničenju te ustavne forme vresničenje resnične ljudske svobode in pravice ljudstva, za katero se hoče katoliškonarodna stranka do zadnjega bojevati (Zivahno odobravanje na levi — Lebhafter Beifall links) — smo si vendar bili v svesti, da se splošna in enaka volilna pravica v današnjih razmerah da doseči le preko izvanrednih dogodkov, katerih ne moremo kot sigurno postavko stavljati v svoj račun.

Ne da se tajiti, da sedanji izvanredno kritični položaj v naši državi, kakor v državi onstran Litve, kritični položaj cele monarhije nekako sili na izhod v smeri ustavnih sprememb, katere, kakor se skoraj vidi, so neizogibne tukaj in onstran Litve, in te ustavne spremembe se zopet ne morejo izvršiti po našem prepričanju drugače, kakor le v smeri razširjenja ljudske svobode. To so, gospoda moja, kakor sem že povdarjal, izvanredni dogodljaji, katerih ne moremo s sigurnostjo stavljati v svoj račun, pa prepričanje imamo, da homo potom takih izvanrednih dogodljajev prišli do splošne in enake volilne pravice, četudi mogoče šele v daljni prihodnosti. Povdarjam, splošna in enaka volilna pravica, to je naš ideal, to je ideal ljudstva — smelo rečeno — v celi avstrijski državi! Toda preko idealov, po katerih stremimo, nikakor ne zabljamo dnevnih potreb in dnevnih zahtev realne politike in te dnevne potrebe in zahteve sedanjosti, te so nas dovedle do tega, da smo danes vložili bistveno drugačen predlog, kakor lansko leto.

Gospoda moja, — obračam se sedaj do častitih nam sovražnih strank — Vi ste, kakor veste — ne izdajam s tem nobenih tajnosti — tekom zadnjega leta sami priznali, da stojite na stališču, da se deželnozbornski volilni red mora spremeniti in sicer tako spremeniti, da se da pot v deželno zbornico tudi tistim slojem, ki so doslej bili iz nje izključeni. Postavili ste se na to načelno stališče in o tem Vašem stališču smo bili mi obveščeni. Naša dolžnost je, kot reprezentantov velike večine ljudstva na Kranjskem, da mi ta glas, katerega smo čuli od Vaše strani, poslušamo in da ne gremo na dnevni red preko tega glasu, in to, gospoda moja, je vzrok, da smo sestavili tak predlog, za katerega tudi Vi lahko glasujete, ker ne nasprotuje stališču, katerega ste Vi izven te zbornice tekom zadnjega leta zavzemali. Gospoda moja, ta glas, katerega smo čuli, bil je nek glas spravljivosti in mi ga dobrohotno sprejmemo in lojalno ponudimo roke za skupno delovanje v svrhu reforme volilnega reda v blagor našemu ljudstvu!

Naj se torej, častita gospoda, voli odsek, kakor mi predlagamo; v odseku je potem prilika za pogajanja, za katera smo pripravljani, in v odseku je prilika, da končno pridemo ustavnim potom do resnične reforme deželnega reda in deželnozbornskega volilnega reda, do reforme, ki je neobhodno potrebna, do reforme, katero narod v deželi od nas pričakuje.

Mi vemo, gospoda moja, da ta zbornica, kakršna je po svoji strukturi, v svojej večini ne prizna splošne in enake volilne pravice in zato se za sedaj zadovoljujemo samo s splošno volilno pravico, kot prvo etapo, ki neizogibno mora voditi tudi do enake volilne pravice. Sedaj, častita gospoda, je stvar v Vaših rokah, v rokah gospodov od nasprotnih strank! Od Vas je odvisno, da se danes sprejme nujnost predloga, da se sklene volitev odseka, da se na tistem mestu, ki je edino kompetentno, pride do sporazumljenja, seveda do takega sporazumljenja, kakršno je mogoče z dobro vestjo zagovarjati pred veliko večino prebivalstva v deželi. Mi vsi vemo, da je od tega sporazumljenja edino odvisna normalna delavnost deželnega zbora, in ako je gospod deželni glavar kakor tudi gospod deželni predsednik, ako sta oba ta dva funkcionarja povdarjala, da je redno delovanje deželnega zbora potrebno — dobro, mi smo pripravljeni, to normalno delovanje omogočiti, mi smo pripravljeni stopiti na pot pozitivnega, mirnega dela, mi smo pripravljeni spremeniti se vsak hip v regularno opozicijo, ampak en pogoj mora biti — z vso silo narod v deželi to od nas zahteva — in ta pogoj je: poštena volilna reforma mora biti osigurana. Danes smo prvič zbrani v ti krasni palači. Ta palača se je zidala z ljudskim denarjem, zidana je od ljudskih žuljev. Jaz mislim, da lepše svojega delovanja ne moremo pričeti, kakor da na stežaj odpremo ljudstvu vrata do te dvorane, da tisti dobe tu-sem pristop, ki morajo dosedaj še zunaj stati. Ako ta čin storimo, bo to tudi najlepši plod Božjega blagoslova in s tem sklepam. (Burno odobravanje na levi. — Stürmischer Beifall links.)

Deželni glavar:

K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Tavčar.

Poslanec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Pooblaščen sem od svojih somišljenikov, podati kratko izjavo. Pred vsem moram priznati, da mi je veliko lažje govoriti potem, ko sem čul besede častitega gospoda predgovornika, glede katerih mora vsakdo priznati, da so bile v resnici miroljubne in da so se gibale v mejah, katerih smo bili dosedaj navajeni pri govorih v ti zbornici.

V imenu svojih somišljenikov izjavljam, ne da bi se spuščal v daljšo razpravo, posebno v razpravo, ali smo mi zastopniki ljudstva ali ne, da homo glasovali za nujnost stavljenega predloga. (Odobravanje na levi. — Beifall links.)

Prosim pa, da se to glasovanje tolmači pred vsem s stališča, da tudi nas navdaje tista miroljubnost, katere zastopnik je bil danes gospod poslanec dr. Šusteršič, in prosim, da se to glasovanje tolmači tudi s stališča, da smo mi mnenja, da je vsekako koristno, da se ta zadeva, ki je v zadnjem času pereča postala, na tisto stezo spravi, na katero spada, da se torej prične parlamentarično razpravljati o nji.

Torej samo ta pomen ima naše glasovanje za nujnost, v drugem pa prosim gospoda deželnega

glavarja, da mi tudi pri meritorni razpravi o predlogu podeli besedo, da bom tudi v meritornem oziru napravil nekoliko opazek.

Landeshauptmann:

Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Angeichts des gestellten Antrages und der Erklärungen des Herrn Vorredners erübrigt mir nur, ohne in die meritorische Behandlung des Gegenstandes einzugehen, im Namen unserer Partei eine Erklärung abzugeben, die ich das hohe Haus zur Kenntnis zu nehmen bitte.

Obwohl wir uns der Überzeugung nicht verschließen und vollkommen dessen bewußt sind, daß die Verhandlung über einen so wichtigen Gegenstand, wie es die Wahlreform ist, nicht in überstürzter Weise geführt werden kann, sondern alles genau erwogen und geprüft werden muß, was diese Frage berührt, und obwohl sonach eine dringliche Behandlung dieses Gegenstandes unter solchen Umständen naturgemäß nicht angezeigt wäre, haben wir uns doch aus besonderen Gründen entschlossen, für die beantragte Dringlichkeit zu stimmen. Der Grund für unsere Abstimmung ist lediglich in dem Wunsche zu erblicken, diese Frage, die eine gewisse Erregung verursacht hat, so rasch als möglich auf den Weg einer geschäftsordnungsmäßigen, ruhigen und ernstlichen Verhandlung zu leiten.

Mit unserer Zustimmung zu dem Dringlichkeitsantrage wollen wir jedoch unter keinen Umständen irgend ein Präjudiz für die Entscheidung dieser Frage in meritorischer Hinsicht geschaffen haben und wir erklären ausdrücklich und bestimmt, daß wir durch die Zustimmung zu diesem Antrage nach keiner Richtung hin irgend eine prinzipielle Zustimmung zu dem Antrage selbst oder irgend einem darin enthaltenen Grundsatz ausgesprochen haben wollen und daß wir uns die vollste Freiheit unserer Entschlüsse vorbehalten.

Unter dieser Voraussetzung und ohne heute in eine meritorische Behandlung dieser Frage einzugehen, werden wir auch dafür stimmen, daß dieser Antrag einem Ausschusse zur Vorberatung und geschäftsordnungsmäßigen Behandlung zugewiesen werde.

Bezüglich des Antrages auf Einsetzung eines neungliedrigen Ausschusses zur Beratung des Gegenstandes werde ich mir nach gepflogener Rücksprache mit den Parteien des hohen Hauses erlauben, bezüglich der Anzahl der Mitglieder späterhin eventuell einen abändernden Antrag zu stellen.

Ich bitte diese Erklärung zur Kenntnis zu nehmen und darin einen Beweis zu erblicken, wie sehr und wie ernst wir bereit sind, dem Appell Rechnung zu tragen, der von Seite des Herrn Landeshauptmannes und des Herrn Landespräsidenten an das Haus gerichtet wurde, die verfassungsmäßige Tätigkeit des Landtages, soweit dies von uns abhängt, in jeder Weise sicherzustellen und zu fördern. (Odobravanje na desni. — Beifall rechts.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali o nujnosti.

Gospodje poslanci, ki so za nujnost, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je enoglasno sprejeta. (Zivahno odobranje in ploskanje na levi. — Lebhafter Beifall und Händeklatschen links.)

Sedaj pride predlog, da se voli ustavni odsek devetih članov.

Prevzvišenost gospod poslanec baron Schwegel ima besedo.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Meine Herren! Ich glaube, daß die Angelegenheit, um die es sich handelt, so wichtig ist und solche Ansprüche an die Tätigkeit der betreffenden Mitglieder des Ausschusses stellen wird, daß die Anzahl von neun Mitgliedern vielleicht zu gering sein dürfte und daher erlaube ich mir den Antrag zu stellen, daß der Verfassungsausschuß zur Beratung der Landtagsordnung und der Landtagswahlordnung aus zwölf Mitgliedern zusammengesetzt werde.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Jaz nimam proti temu predlogu gospoda poslanca barona Schwegla ničesar ugovarjati. Ako on želi, da naj odsek obstoji iz dvanajstih članov, jaz nimam nič proti temu, akoravno je moje mnenje to, da čim manjši je odsek, tem hitreje in bolje lahko dela. Ampak če hočete odsek dvanajstih članov, dobro, jaz nimam nič proti temu.

Pri tej priliki bi samo na eno opazko gospoda poslanca dr. Tavčarja reagiral, ki je spregovoril nek stavek, kakor da bi bil jaz danes trdil, da njegova stranka ni zastopnica ljudstva.

Tega jaz nisem rekel, ampak jaz sem samo rekel, da je naša stranka zastopnica velike večine ljudstva v deželi.

To prosim, da se vzame na znanje, da se ne bo mislilo, da sem jaz hotel koga razžaliti.

Deželni glavar:

Ker je nujnost sprejeta, ima torej gospod poslanec dr. Šusteršič besedo, da svoj predlog utemeljuje in merito.

Poslanec dr. Šusteršič:

Jaz mislim, da sem predlog že poprej, ko sem utemeljeval nujnost, popolnoma zadostno utemeljil tudi in merito in zato bi bilo odveč, ako bi še dalje izgubival besede.

Priporočam, da se predlog sprejme.

Deželni glavar:

Stavljen je predlog, da se voli odsek dvanajstih članov. Gospodje poslanci, ki so za to, da se izvoli ustavni odsek dvanajstih članov, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Poslanec Hribar:

Predlagam, da se seja za pet minut prekine.

Deželni glavar:

Ker se bodo sedaj vršile volitve finančnega, upravnega in verifikacijskega odseka, potem odseka za letno poročilo in odseka za volilno reformo, prekinem sejo za deset minut, da se gospodje poslanci zjedinijo glede volitev.

5. Volitev finančnega odseka 12 članov.

5. Wahl eines Finanzausschusses von 12 Mitgliedern.

6. Volitev upravnega odseka 12 članov.

6. Wahl eines Verwaltungsausschusses von 12 Mitgliedern.

7. Volitev verifikacijskega odseka 9 članov.

7. Wahl eines Verifikationsausschusses von 9 Mitgliedern.

8. Volitev odseka za letno poročilo 9 članov.

8. Wahl eines Rechenschaftsberichts-ausschusses von 9 Mitgliedern.

(Po kratkem prestanku — Nach einer kurzen Pause):

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

V sporazumu vseh strank visoke zbornice imam čast predlagati, da se v različne odseke volijo sledeči gospodje poslanci, in sicer:

1.) v finančni odsek gospodje Hribar, dr. Majaron, Grasselli, dr. Šusteršič, Povše, dr. Krek, dr. Žitnik, Arko Mihael, baron Schwegel, dr. Schaffer, grof Barbo, vitez pl. Langer;

2.) v upravni odsek gospodje: dr. Tavčar, Božič, Pirc, Arko Franc, Pogačnik, Povše, Jaklič, Drobnič, Pakiž, baron Liechtenberg, baron Apfaltrern, vitez dr. Schoeppl;

3.) v odsek za letno poročilo gospodje: Dular, Pfeifer, Košak, Mejač, dr. Ferjančič, Supančič, Božič, baron Rechbach, Ulm;

4.) v ustavni odsek gospodje: Jaklič, dr. Schweitzer, dr. Krek, Arko Mihael, dr. Šusteršič, dr. Ferjančič, Grasselli, dr. Tavčar, dr. Schaffer, vitez dr. Schoepl, grof Barbo, baron Schwegel, in končno

5.) v verifikacijski odsek gospodje: Grasselli, dr. Ferjančič, dr. Šusteršič, dr. Schweitzer, dr. Krek, dr. Žitnik, Luckmann, vitez pl. Langer in baron Wurzbach.

Zavedam se popolnoma, da ni sicer strogo po opravnem redu, ako se odseki volijo per acclamationem, ampak če ni ugovora proti temu načinu volitve, mislim, da ima visoki zbor pravico, temu mojemu predlogu pritrčiti.

Deželni glavar:

Volitve v odseke se imajo sicer po listkih vršiti, ako pa visoka zbornica temu pritrči in ako nihče ne ugovarja, da se seveda brez prejudica izvrše per acclamationem, bom te predloge, ker smatram, da so stavljeni v skupnem sporazumljenju vseh strank, dal na glasovanje. (Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ker torej nihče ne ugovarja, prosim gospode poslance, da zasedejo svoje sedeže, da bomo mogli glasovati. (Zgodi se. — Gefchieht.)

Torej prosim gospode, ki so za predlog, da se v finančni odsek izvolijo od gospoda poslanca dr. Šusteršiča imenovani gospodje poslanci, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej so preje imenovani gospodje kot člani finančnega odseka izvoljeni.

Sedaj pride na vrsto upravni odsek. Gospodje, ki so za tiste člane, ki jih je navedel gospod poslanec dr. Šusteršič, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Pride na vrsto odsek za letno poročilo. Gospodje poslanci, ki se strinjajo s predlogom gospoda poslanca dr. Šusteršiča glede tega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim glasovati o predlogu glede ustavnega odseka. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Končno se ima še izvoliti verifikacijski odsek.

Prosim gospode poslance, ki se strinjajo s predlogom gospoda poslanca dr. Šusteršiča glede verifikacijskega odseka, da izvolijo obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in torej je izvoljenih teh pet odsekov.

Dobil sem od gospoda poslanca župana Hribarja dopis, s katerim prosi, da bi se zadeva neke proti njemu vložene tožbe izročila imunitetnemu odseku.

Smatram pa, da popolnoma zadostuje, ako se stvar izroči upravnemu odseku, da ne bo treba šele voliti imunitetnega odseka.

Ali se gospod poslanec Hribar s tem strinja?

Poslanec Hribar:

Prosim!

Deželni glavar:

Bom to zadevo izročil upravnemu odseku.

Predno nadaljujemo dnevni red, treba prečitati še nujne predloge, ki so se mi izročili, ki se pa seveda danes ne bodo vsi utemeljevali, ampak ker so bili vloženi, morajo tudi priti v zapisnik današnje seje. Dva predloga pa sta, s katerima se bo gotovo vsa zbornica strinjala in katera se bodeta takoj danes utemeljevala.

Prosim gospoda zapisnikarja, da izvoli ta predloga prečitati.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Nujni predlog

poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev.

Deželni zbor naj sklene:

Najvišje vojno povelje z dne 16. septembra t. l. daje deželnemu zboru vojvodine Kranjske povod, biti tolmač čutil, ki navdajajo prebivalstvo dežele in izraziti svoje patriotično veselje nad jasnimi in odločnimi besedami, spregovorjenimi od najvišjega mesta države napram razdirajoči prešernosti, ki se pojavlja v državni polovici onstran Litve.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. pravnega reda.

Če bi pa zbor nujnosti ne pripoznal, naj se s tem predlogom postopa po § 18. pravnega reda.

V Ljubljani, 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, Pogačnik, Povše, Žitnik, Pfeifer, Arko, Pakiž, Dular, dr. Schweitzer, dr. Brejc, Jaklič, dr. Krek, Drobnič, Košak.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo v utemeljevanje tega predloga.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Razmerje naše državne polovice z Ogrsko je za nas, za dežele in kraljestva, ki so zastopana v državnem zboru, prava trnjeva pot vednih žrtev in vednih poniževanj, katera smo morali v žrelo vreči molohu, ki se imenuje mažarska državna ideja.

In kakošno je bilo to razmerje, gospoda moja? Plačevali smo skozi leta in leta 70 % k skupnim bremenom avstro-ogrške države, v zadnjem času plačujemo 65 %, ampak pravice naše so v nasprotnem razmerju z bremenom, katera moramo prenašati za skupne državne potrebe, v prvi vrsti za skupno armado.

Gospoda moja, ako to upoštevamo, se moramo tembolj čuditi, da je tekom vseh teh let težišče monarhije bilo v Pešti in ne na Dunaju. Mažarski narod imel je pretežno vlogo v monarhiji in je odločeval tudi v zadevah naše vnanje politike in vse to pretežno na naše troške, na troške ljudstva tostranske državne polovice, katero je že itak samo po sebi prehudo obremenjeno. In, gospoda moja, nek prigodek v zadnjem času je še prav posebno razsvetlil vso mizerijo tega razmerja med našo in ogrsko državno polovico.

Kaj pa pomenja surtaksa na sladkor, ki se eksportira iz Avstrije na Ogrsko, nego velikanski uspeh ogrske vlade napram naši vladi zoper duh in predpise nagodbe? Mi naj tvorimo skupno carinsko celoto in vendar je pohlepnost Mažarov dosegla, da se je ustvarila surtaksa na sladkor, torej carinska meja med Avstrijo in Ogrsko, tako da smo dejansko že po carinski meji ločeni eden od drugega. In, gospoda moja, ta vzgled iz zadnjega časa je tudi pokazal narodom avstrijskim, da je že demisijonirana vlada in notabene vlada, kakor je Khuenova, ki igra smešno vlogo nekakega pajaca med evropskimi kabineti (Živahna veselost na levi — Lebhafter Beifall links), imela več vpliva v merodajnih krogih, kakor naša vlada, ki takrat ni bila demisijonirana in že sedaj tretje leto vlada v tostranski državni polovici.

Take so bile razmere, gospoda moja, na eni strani, in kaj smo pa videli na drugi strani? Ali so bili Ogrji morda zadovoljni s tem vplivom, katerega so imeli nad skupno državo, ali so bili zadovoljni s tem, da smo mi dobri Avstrijci, četudi ne z veseljem, trpeli vsled svojih patrijotičnih čustev veliko večja bremena, kakor jih sploh moremo prenašati? Ne, gospoda moja, ampak videli smo, da Mažari, ki so, kakor je častiti gospod deželni glavar markantno povdarjal v svojem uvodnem govoru, tekom zadnjih desetletij obogateli od naših žuljev, da ti od nas sutenirani Mažari niso bili zadovoljni, akoravno so imeli stokrat večje pravice kakor mi, kakor si ljubljena metresa napram svojemu ljubljencu, dokler je v njenih verigah, prisvaja vse pravice. (Veselost. — Heiterkeit.) Z vsem tem še niso bili zadovoljni, temveč v zadnjem času so napravili veliki glavni naskok in hoteli so imeti še svojo mažarsko armado, da bi mogli dati svojim zahtevam napram naši državni polovici in kroni poseben povdarek, in kaj to pomenja, vemo iz zgodovine. Vsaj so že v najusodnejših trenutkih znali varovati neko rezervo in so tako izsilili od merodajnih krogov, kar so hoteli.

In svojo armado so hoteli imeti še iz drugih ozirov, zaradi tega, gospoda moja, da bi zadušili zadnji vzdihljaj svobode nemažarskega življa onstran Litve. (Živahno pritrjevanje na levi. — Lebhafter Zustimmung links.) Zato so hoteli imeti svojo armado, da bi na eni strani zamorili vse druge narodnosti onstran Litve, Slovane, Nemce, Rumune i. t. d., na drugi strani pa zopet, da bi nas z mažarsko armado pestili in, kadar bi naša dobra volja nehala, iztisnili še zadnje krajcarje iz žepov ljudstva tostranske državne polovice v svojo korist in večjo svojo mažarsko veljavo.

Gospoda moja, z veliko skrbjo smo dogodke onstran Litve opazovali, z veliko skrbjo, kajti videli

smo tekom desetletij, da se je od merodajne strani napram preširnosti in šovinizmu Mažarov vedno odnehavalo. To smo videli in krivdo pripisovali neodgovornim svetovalcem krone, katerih ne moremo spravljati pred sodbo parlamenta, neki kamarili, ki je vedno in vedno silila na to, Mažarom odnehavati, češ, tam so redne državne razmere, tam imamo dobro urejeno ustavo, dobro poslušajoč konstitucionalni aparat in tam imamo kobčno pri Mažarih velik zaklad patrijotizma, ki bi bil dinastiji vedno na razpolago, in vsled tega smo se bali, da se bo zopet storil eden tistih usodepolnih korakov, ki so še vedno vodili v škodo skupne monarhije in tostranske državne polovice. In tukaj, v tem usodnem momentu je presvetli cesar spregovoril v vojnem povelju dne 16. septembra t. l. jasne, točne, naravnost odrešilne besede.

Od te strani se je z vso odločnostjo povedalo mažarski preširnosti: Do tukaj in ne dalje več. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.) Te besede so nas razveselile in so povod, da tudi deželni zbor cesarju vsikdar zveste vojvodine Kranjske izreče svoje patrijotično veselje nad temi besedami prevzišenege vladarja in to tembolj, ker v svojem armadnem povelju ni pozabil vseh svojih narodov in sprejel v povelje stavek, da on hoče, da se spoštuje vsaka narodna individualnost tudi v okviru armade. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Zato smo stavili svoj predlog in jaz mislim, da je, ker je ravno sedaj stvar aktualna, umestno, da se o njem nujno razpravlja, in jaz prosim, da visoka zbornica nujnost sprejme. (Živahno odobravanje na levi. — Lebhafter Beifall links.)

Landeshauptmann:

Seine Excellenz der Herr Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ich möchte nur mit wenigen Worten auf den gestellten Antrag zurückkommen, um auf einige Gesichtspunkte hinzuweisen, die dem hohen Landtage bei der Abstimmung über diese Frage doch vor Augen schweben müssen. Ich will nicht davon sprechen, daß der Ort, wo derartige Verhandlungen erfolgreich geführt werden können, kompetenzmäßig nicht der Landtag ist, sondern daß die Angelegenheit, sei es im Reichsrat, sei es in den Delegationen zur Sprache gebracht werden sollte. Doch daran stoße ich mich nicht, da ja tatsächlich der Landtag auch berufen ist, in einem so ernstern Augenblicke zu derartigen Fragen Stellung zu nehmen, und der Antrag, wie er lautet, ja nur dahin geht, daß den patriotischen Gefühlen der Freude über den kaiserlichen Armeebefehl Ausdruck gegeben werde, welche dieses hohe Haus befeelen. Nun glaube ich, daß das Allerhöchste Befehlsschreiben aber auch nicht Gegenstand der Debatte eines Vertretungskörpers bilden sollte, weil von maßgebendster Stelle der Standpunkt festgehalten wird, daß eine derartige Frage jedweder Diskussion sich entzieht und weil wir ja nach der bestehenden Verfassung auch keinen direkten Einfluß auf die

Angelegenheit zu nehmen in der Lage sind. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: «Ampak veselimo se tega!») Ich teile vollkommen die patriotischen Gefühle der Freude darüber, daß in dem Altentstücke klar und bestimmt zum Ausdruck gebracht wurde, daß die Gemeinsamkeit und Einheitlichkeit der Armee unter allen Umständen unverändert aufrecht erhalten und alles vermieden werden muß, was diese Einheitlichkeit irgendwie schädigen könnte. Gewiß ist die Gemeinsamkeit der Armee außerordentlich wichtig, aber ebenso wichtig ist die Gemeinsamkeit der Monarchie und nachdem wir mit Ungarn diese gemeinsame Monarchie bilden und angemessen sind, uns gegenseitig zu unterstützen, so ist es doch vielleicht angezeigt, in einem so ernsten Momente, wo es sich um die Lösung von tausenderlei Fragen handelt, nicht die Feuer zu gießen und eine Meinungsäußerung, die sich so scharf gegen Ungarn wendet, im Interesse der Monarchie und des Landes hier in dieser Form nicht zum Ausdruck zu bringen. Ich glaube, wenn der Antrag dahin geht, daß wir unseren patriotischen Gefühlen der Freude darüber Ausdruck geben, daß von Allerhöchster Stelle für die Gemeinsamkeit der Armee in so entschiedener Weise eingetreten wurde, daß wir diesem Antrage beitreten sollen, nur würde ich die Motivierung und alles übrige, was gegen Ungarn vorgebracht wurde, als nicht hieher gehörig weglassen, denn die Schwierigkeiten dieser Frage sind viel zu groß, als daß wir hier und sofort mit einem abschließenden Urteile vorgehen könnten.

Ich habe mir also diese Worte nur deshalb vorzubringen erlaubt, um meinen Standpunkt bezüglich der Abstimmung über den vorliegenden Antrag zu kennzeichnen. Gegen den Antrag selbst will ich mich nicht wenden, weil ich vollständig die patriotischen Gefühle der Freude über die Allerhöchste Kundgebung und den Wunsch, die Gemeinsamkeit der Armee zu erhalten, teile. Auf der anderen Seite kann ich mich jedoch mit den Angriffen gegen die andere Reichshälfte nicht einverstanden erklären, weil ich dringend wünschen muß, daß eine Verständigung zwischen den beiden Reichshälften erreicht werde, nachdem davon nach meiner Überzeugung die Machtstellung der Monarchie abhängt. Nur unter diesem Vorbehalte werde ich für den Antrag stimmen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o nujnosti.

Gospodje poslanci, ki so za nujnost predloga, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta in torej ima gospod poslanec Šusteršič besedo. da utemelji svoj predlog in merito.

Poslanec dr. Šusteršič:

Hvala, ni potreba.

Deželni glavar:

V formalnem oziru se je predlagala takojšnja razprava. Torej ne pride predlog k nobenemu odseku.

Poslanec dr. Šusteršič:

Po opravljenem redu mora priti v odsek. Ako pa ni ugovora, nimam nič proti temu, da se precej tudi in merito sprejme.

Deželni glavar:

Vsak nujni predlog mora priti v odsek. Ako bi pa visoka zbornica brez vsega ugovora pritrčila temu, da se takoj o predlogu tudi in merito glasuje, ne da bi se stvar predložila šele kakemu odseku, mogoče je takojšnje glasovanje.

Poslanec Hribar:

Predlagam, da se predlog izroči upravnemu odseku.

Deželni glavar:

Predlog je, da se zadeva izroči upravnemu odseku. Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Če kdo ugovarja takojšnjemu glasovanju in merito, mora seveda priti stvar v odsek, pa jaz opozarjam, da potem cela manifestacija izgubi veliko od efekta in zato bi priporočal, da se stvar takoj danes sklene.

Deželni glavar:

Ker se je ugovarjalo proti takojšnjemu glasovanju, mora se predlog izročiti odseku.

(Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: «Kdo je ugovarjal?»)

Poslanec Hribar:

Jaz sem izrekel mnenje, da naj se stvar izroči upravnemu odseku, ker popolnoma soglašam z motivacijo gospoda poslanca ekscelece barona Schwegla, ki je deloma takorekoč tudi že ugovarjal.

Deželni glavar:

Torej se mora predlog izročiti odseku.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu gospoda poslanca Hribarja, da se nujni predlog izroči upravnemu odseku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Dalje mi je bil izročen nujni predlog gospoda poslanca dr. Ferjančiča in tovarišev.

Prosim gospoda tajnika, da ga prečita.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

«Nujni predlog

poslanca dr. Ferjančiča in tovarišev.

Deželni zbor naj sklene:

C. kr. vlada se nujno pozivlje, naj potrebno ukrene, da se ne uveljavi vrhovne vojne uprave ukaz, po

katerem bi se imelo vojaštvo, ki izpolni s koncem septembra t. l. triletno vojno aktivno službo, še dalje obdržati v službi, marveč da se to vojaštvo dopolnivi triletno službo odda na dopust.

Ljubljana, 22. septembra 1903.

Dr. Ferjančič, Grasselli, Iv. Hribar, dr. D. Majaron,
dr. Ivan Tavčar, Božič, Ciril Pirc, F. Arko:»

Deželni glavar:

Potem mi je došel enaki nujni predlog gospoda poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev.

Prosim gospoda tajnika, da prečita ta nujni predlog.

Tajnik Pfeifer

(bere — lieft):

«Nujni predlog

poslanca dr. Šusteršiča in sodrugov.

Deželni zbor naj sklene:

C. kr. osrednja vlada se pozivlje, da nemudoma izposluje preklic ukaza vojnega ministra glede službovanja triletnega moštva čez 1. oktober.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. opravnega reda.

Če bi pa zbor nujnosti ne pripoznal, naj se s tem predlogom postopa po § 18. opravnega reda.

V Ljubljani, 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, Pogačnik, Povše, Žitnik, Pfeifer,
dr. Brejc, Arko, Drobnič, Jaklič, dr. Krek, Pakiž, Košak,
Dular, dr. Schweitzer.»

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Ferjančič ima besedo, da utemelji nujnost svojega predloga.

Poslanec dr. Ferjančič:

Visoka zbornica! Jaz in tovariši dovolili smo si staviti nujni predlog, da bi se c. kr. vlada pozvala, naj potrebno ukrene, da se ne uveljavi vrhovne vojne uprave ukaz, vsled katerega bi se morali tisti vojaki, ki v nekoliko dneh izpolnijo triletno aktivno službo, še dalje obdržati v službi, marveč da se, dopolnivi triletno aktivno službo, oddajo na dopust.

Če utemeljujem nujnost predloga, so mi pač razmere v obširni naši državi v olajšavo. Povsodi se je to vprašanje razpravljalo, po vseh deželnih zborih, kolikor se jih je dosedaj sešlo, se je stvar razpravljala in se je razmeram in interesom prizadetih krogov ugodno resolviralo. Jaz mislim, da je torej tudi zbornica dežele Kranjske poklicana in dolžna dvigniti svoj glas nasproti temu perečemu vprašanju in pozvati vlado, naj potrebno ukrene in odpravi krivico, ki preti tolikim neposrednje prizadetim in tudi sploh vsem slojem prebivalstva. Reči se utegne, da je za jutri državni zbor sklican in kakor se čuje, čita in zagotavlja, bo to zasedanje kratko in se državni zbor

ne bo imel z drugim pečati, kakor da zakonitim potom to težavo, ki je nastala z ukazom vrhovne vojne uprave, odpravi. Ali gospoda moja, razmere v državnem zboru so take, da nikdo z gotovostjo ne more reči, kako se bo tam stvar razpravljala in ali se bo v resnici za prizadete kroge ugodno rešila; zaradi tega in ker je razburjenost tolika, katero je povzročilo to vprašanje med ljudstvom v celi državi, še enkrat naglašam, da se mi vidi kot dolžnost deželnega zbora kranjskega, da se tudi on enako izjavi, kakor so se že drugi deželni zastopi o tem vprašanju izrekli.

Pa ne samo ozir na interese prizadetih krogov, ne samo interesi vseh slojev prebivalstva, ampak še neka druga okolnost je, katera nam velja, da tu tudi z našo besedo posežemo vmes. Ta ukaz vrhovne vojne uprave je posledica razmer na Ogrskem in politične razmere, kakor so se tam razvile, so povzročile, da je vrhovna vojna uprava izdala ta ukaz. Na Ogrskem niso dosedaj še dovolili rekrutov, pri nas smo jih dovolili in se je vojaški nabor redno izvršil, in sedaj naj bi vsled razmer na Ogrskem zadela naše tretjeletnike ista usoda, kakor tretjeletnike na Ogrskem! Mi naj bi trpeli, ker se Ogram spoljubi se braniti proti temu, da bi državi dali rekrutov in to je torej tisto, ki še več nas in vsaki zastop vsake kronovine v totranski državni polovici sili, da se upremo taki zahtevi, ker bi sicer molče izjavili, da poleg drugih krivic molče sprejemamo še ta izraz mažarskega napuha in mažarske prevzetnosti.

Jaz ne bom dalje govoril, ker se imam omejiti na utemeljevanje nujnosti, pridržujem si pa morda v stvarni razpravi tem svojim opazkam še kaj dodati.

Deželni glavar:

Besedo ima sedaj gospod poslanec dr. Šusteršič, da utemeljuje nujnost svojega predloga.

Poslanec dr. Šusteršič:

Visoka zbornica! Katoliškónarodni poslanci vložili smo nujni predlog, ki gre na to, da se c. kr. vlada pozivlje, izposlovati pri vojnem ministrstvu preklic ukaza glede nadaljnega službovanja triletnega moštva čez dan 1. oktobra.

Kakor je gospod predgovornik že opravičeno poudarjal, ne pride čisto nič v poštev, da se jutri zaradi rešitve tega vprašanja snide naš državni zbor, kajti, gospoda moja, ako se prebivalstvo totranske državne polovice zoper tako nečuden ukaz ne postavi kakor en mož na noge, potem nam je vsak hip kaj podobnega pričakovati. Vsaj ne vemo, kaj nam prihodnost še prinese od onstran Litve, kake ministre bomo imeli in kaj še se bodo ljubeznivi prijatelji onstran Litve osmelili napram prebivalstvu totranske državne polovice. Mi zahtevamo preklic tega ukaza, kajti nam še ne zadostuje, da se snide državni zbor, ampak mi smatramo ta ukaz kot neopravičen in naravnost kot hudodelstvo nasproti našemu prebivalstvu in hudodelstvo proti avstrijskemu patrijotizmu našega prebivalstva (Burno odobravanje na levi — Stürmischer Beifall links), kajti če je kedaj kaj bilo smrten greh

zoper patrijotizem, je bil to ta ukaz c. in kr. vojnega ministra. (Klici na levi: — Ruße lintš: «Tako je!») C. in kr. vojnemu ministru se je posrečilo, duh punta zanesti v vojašnice! In naravno je to, če se pomisli, da moštvo, ki dne 1. oktobra dosluži triletno službo, hudo in kruto občuti, ako letos ta dan ne bo šlo na odpust, ampak naj služi naprej. In pa zakaj? Zato ker je neki gospod Barabas onstran Litve tako hotel.

Da, gospoda moja, jaz ne vem, ali se tem gospodom na visokih mestih v vojnem ministrstvu sploh kaj sanja o opravičenih zahtevah ljudstva. Ali so ti odgovorni ministri popolnoma prišli ob pamet? Tako se moramo vprašati in tako se tudi opravičeno vpraša ljudstvo v celi državi. Seveda, vojni minister, ta bo rekel, to mora tako biti, kajti armada je skupna in torej, ako onstran Litve rekruti ne gredo služiti, potem tudi tostran Litve rekruti ne morejo iti v službo in torej moramo pridržati tretjeletnike, kajti stvari, ki se tičejo armade, morajo ravno tako urejene biti tostran Litve, kakor v Transleitaniji.

No v tem pogledu je vojna uprava že odnehala, kajti s tem, da se je sklical državni zbor, se je že priznalo, da je treba stvari tukaj, tostran Litve, drugače uravnati. Ali to nam absolutno nič ne brani, da mi zahtevamo preklic ukaza, popolnoma neodvisno od tega, kar sklene državni zbor, ker moramo odločno protestirati, da bi naše ljudstvo bilo nekak «Prügelknabe» za komedije, ki jih uganjajo razni Barabasi e tutti quanti na Ogrskem.

Torej to je vzrok, častita gospoda, zakaj smo mi vložili svoj nujni predlog in predlagam, da visoka zbornica nujnost privoli.

Deželni glavar:

Ako sem prav slišal, je gospod poslanec doktor Šusteršič označil odlok vojnega ministrstva kot hudodelstvo. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Doktor Šusteršič: «Proti avstrijskemu patriotizmu! To pa je tudi!») Ker se pa more hudodelstvo le namenoma izvršiti in ker gotovo to ni bilo namen vojnega ministra (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: «Potem je pa pamet izgubil, vsaj sem to tudi že povdarjal!» [Živahna veselost — Lebhaftes Geheiß]), moram ta izraz odločno zavrnil in glede tega izraza «hudodelstvo» gospoda poslanca k redu poklicati. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: «Prosim!»)

Besedo ima prevzvišeni gospod deželni predsednik.

C. kr. deželni predsednik ekscelenca baron Hein:

Visoka zbornica! Glede zadeve, katera se sedaj hoče razpravljati v tej visoki zbornici, imam oddati sledečo izjavo. (Poslanec dr. Šusteršič: — Abgeordneter Dr. Šusteršič: «Je taka, kakor drugod!») Ne taka, malo drugačna. (Bere — Lieft:)

Ako tudi vlada nikakor neče, kakorkoli si bodi, kratiti v § 19. deželnega reda opisanega področja deželnega zbora, vendar ne more opustiti, da bi ne opozorila na to, da zakonodavstvo v vojaških stvareh spada v izključni delokrog državnega zastopa in da

bo zatorej ravno temu razložiti vzroke vseh dotičnih odredb.

Ker je pa državni zastop že za jutri sklican, da zopet prične svoje delovanje in ker tedaj pride do besede oni faktor, ki mu po vstavi pristoji odločilni glas v teh stvareh, mora vlada visokemu deželnemu zboru zdaj odsvetovati vsako izjavo o situaciji, ker se ta v najkrajšem roku razbistri.

Ko je vlada izdala one odredbe vojaškega svojstva, o katerih naj bi se zdaj tukaj razpravljalo, si je bila v polnem obsegu v svesti svoje odgovornosti.

Te odredbe so se zdele vladi v tedanjem času neobhodno potrebne, ako je hotela druge, večje, občne, trajne nezgode odvrniti. Kakor je vlada že zdaj mislila na to, da bi hipno škodo onih odredb poravnala z gotovimi poznejšimi dobrotami, ravno tako je bila njena namera dopustne daljše olajšave tudi dovoljevati.

Ker državni zastop spet prične svoje delovanje, je pričakovati, da vsa ta vprašanja najdejo rešitev, ki bo v enaki meri ugajala interesom skupnosti in interesom posameznih vdeležencev; zategadelj bi bila izjava visokega deželnega zbora, ki bi se mogla v sedanjem trenutku opirati vendarle samo na nerazjasnjeno situacijo, komaj primerna.

Končno ne morem, da ne bi ugovarjal nekaterim opazkam, ki so se izrekle glede na Ogrsko.

Uravnavava razmerja med obema državnima položicama je prej kakor slej dolžnost obeh vlad, in da se doseže ta smoter, to želi gotovo tudi visoki deželni zbor v toliki meri, da ostane to tudi za njegove razprave in sklepe merodajno.

Reagirati moram tudi še na nekatere jako ostre besede, katere so bile izrečene proti vojnemu ministru. Gospod vojni minister si je bil tudi svest svoje dolžnosti in vzroki, ki so povzročili tisto določbo, o kateri se sedaj razpravlja, se bodo gotovo jutri visokemu državnemu zboru razjasnili in na razpolago dali. Zato mislim, da sedaj taka predbacivanja niso utemeljena.

Die Erklärung, welche ich abzugeben mir erlaube, muß ich auch noch in der anderen Landessprache dem hohen Hause zur Kenntnis bringen. (Bere — Lieft:)

Wenn auch die Regierung weit davon entfernt ist, dem im § 19 der Landesordnung umschriebenen Wirkungsbereich des hohen Landtages irgendwie nahetreten zu wollen, so kann ich es doch nicht unterlassen, darauf aufmerksam zu machen, daß die Gesetzgebung in Heeresangelegenheiten in den ausschließlichen Wirkungsbereich der Reichsvertretung fällt und daß daher eben derselben die Ursachen aller bezüglichen Maßnahmen darzulegen sein werden. Nachdem nun die Reichsvertretung schon für morgen zur Wiederaufnahme ihrer Tätigkeit einberufen ist, somit jener Faktor zum Worte gelangt, welchem nach der Verfassung ein decisives Votum in dieser Angelegenheit zusteht, muß die Regierung dem hohen Landtage derzeit von jeder Kundgebung über die Situation abraten, da diese ja in kürzester Frist zur Klärung gelangen wird.

Bei der Erlassung jener Verfügungen militärischer Natur, welche jetzt hier zur Erörterung kommen sollen, war sich die Regierung des ganzen Umfanges ihrer Verantwortlichkeit bewußt. Diese Maßnahmen schienen jedoch

der Regierung im damaligen Zeitpunkte unerlässlich, wenn andere größere, allgemeine, dauernde Übel abgewendet werden sollen. Wie die Regierung schon jetzt danach getrachtet hat, die momentanen Nachteile jener Maßregel durch gesicherte spätere Benefizien wettzumachen, ebenso lag es in ihrer Absicht, etwa zulässige weitere Erleichterungen ebenfalls eintreten zu lassen. Infolge der Wiederaufnahme der Tätigkeit der Reichsvertretung ist zu erwarten, daß alle diese Fragen eine den Interessen der Gesamtheit und den Interessen der einzelnen Beteiligten in gleichem Maße Rechnung tragende Lösung finden werden, weshalb eine Stellungnahme des hohen Landtages im gegenwärtigen Augenblicke doch nur auf einer ungeklärten Situation fußen könnte und kaum zweckmäßig erscheint.

Schließlich kann ich die bezüglich Ungarns gefallenen Bemerkungen nicht unwiderprochen lassen. Die Regelung des Verhältnisses zwischen beiden Reichshälften bildet nach wie vor die Pflicht beider Regierungen, und die Erreichung dieses Zieles liegt sicherlich auch so sehr im Wunsche des hohen Landtages, daß dies auch für seine Verhandlungen und Beschlüsse maßgebend bleibt.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede o nujnosti?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, homo glasovali in sicer, ako nihče ne ugovarja, mislim, da se lahko o nujnosti obeh predlogov skupaj glasuje, ker sta identična.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ker nihče ne ugovarja, prosim torej glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nujnosti predlogov gospodov poslancev dr. Ferjančiča in dr. Šusteršiča, ki sta identična, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Nujnost je sprejeta. Po opravnem redu imata sedaj predloga priti na odsek.

Poslanec dr. Ferjančič:

Predlagal bi, da se predloga ne odkažeta šele odseku, ampak da se že danes o njih glasuje, če ne bo ugovora proti temu. Dosedaj ga nismo slišali.

Deželni glavar:

Predlaga se, da se zadeva ne odkaže odseku, ampak da se takoj danes reši in merito.

Abgeordneter Luckmann:

Ich bitte ums Wort!

Deželni glavar:

Gospod poslanec Luckmann ima besedo.

Abgeordneter Luckmann:

Hohes Haus! Wenn wir gegen die Dringlichkeit der gestellten Anträge wegen Aufhebung des Erlasses, betreffend die Zurückbehaltung der dreijährigen Mannschaft, gestimmt haben, so war der Grund nur der, daß einerseits der

Reichsrat schon morgen zusammentritt und über die Sache zu beschließen haben wird, andererseits jedoch der Umstand, auf welchen der verehrte Herr Landeshauptmann hingewiesen hat: es sind gewitterschwangere Wolken am östlichen Horizonte aufgezogen und Verwickelungen so erster Natur zu besorgen, daß es dringend notwendig ist, die Armee in aktionsfähigem Zustande zu erhalten. Wenn nun die drei Jahre dienende Mannschaft entlassen und keine Rekruten aufgenommen werden sollen, so würde die Armee dadurch so geschwächt werden, daß wir dies vom patriotischen Standpunkte nicht wünschen dürfen. Da scheint es mir viel praktischer zu sein, wenn wir im Wege des Landesausschusses durch die autonomen Behörden dahin wirken würden, daß diejenigen Jünglinge, welche heuer als Rekruten einzutreten hätten, sich in möglichst großer Anzahl freiwillig zur Dienstleistung melden würden, denn dadurch sichern sich dieselben einerseits verschiedene Vorteile, andererseits aber wäre dies eine große Erleichterung für ihre Mitbürger, welche der aktiven Dienstpflicht bereits entsprochen haben, indem nach Maßgabe der sich freiwillig meldenden Rekruten diejenigen, die schon die drei Jahre abgedient haben, entlassen werden sollen. Ich glaube also, es ist zu wünschen, daß der Landesausschuß durch die Gemeindevorstände dahin wirkt, daß sich möglichst viele Rekruten zur freiwilligen Dienstleistung melden, andererseits aber hätte er die hohe Armeeverwaltung zu bitten, daß aus jenen Gegenden, wo sich Rekruten in größerer Menge gemeldet haben, auch die ausgedienten Soldaten in größerer Menge entlassen würden, daß also diese Entlassungen nach Ländern, nicht nach der Gesamtheit zu erfolgen hätten.

Nur aus dem Grunde also, weil dem Reichsrate schon morgen die Gelegenheit geboten sein wird, seine Entscheidung in der Frage zu treffen, und damit die Armee in den gegenwärtigen ersten Zeiten keine Schwächung erfährt, haben wir nicht für die Dringlichkeit der Anträge stimmen können.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Šusteršič ima besedo.

Poslanec dr. Šusteršič:

Častita gospoda! Nič se ne boste čudili, ako izjavljam, da se ne morem strinjati z gospodom deželnim predsednikom in z neposrednim predgovornikom. Gospod deželni predsednik stoji na stališči, da deželni zbor sploh ni kompetenten sklepati o tej zadevi. Toda jaz mislim, da moramo zoper to stališče gospoda deželnega predsednika, ki je popolnoma nepostavno, z vso odločnostjo protestirati, kajti § 19. deželnega reda pravi, da je deželni zbor poklican, presojudati in nasvetovati, ali razglašeni splošni zakoni in naredbe ustrezajo deželni koristi. Torej tukaj smo imeli splošni ukaz vojnega ministra, ki je globoko segel v razmere naše dežele, našega prebivalstva. To bi bilo vendar žalostno, ako bi deželni zbor ne imel pravice, izreči tu želje in voljo. Kar se pa tiče tistih skrivnostnih namigavanj od vladne strani, samo konstatiram, da so ta skrivnostna namigavanja izgubila popolnoma kurs v Avstriji (Živahna veselost na levi — Lebhafter Heiterkeit links), kajti to vse ni nič in nam čisto nič ne imponira.

Kar se tiče neposrednjega gospoda predgovornika, se je prav za prav po ravno tisti črti pomikal, kakor gospod deželni predsednik, in jaz pričakujem, da bomo pri prihodnji priliki videli kak »Fleißzettel«, katerega je gospod poslanec Luckmann dobil od vojnega ministra, tako kakor ga je sprejel deželni glavar gorenjeavstrijski, katerega sicer visoko spoštujem. Pa jaz se nikakor ne morem strinjati s stališčem, da naj bi se vplivalo na ljudstvo, da se potrjeni rekruti prostovoljno oglašajo za vstop v armado. Temu nasprotuje moj čut za postavnost in ustavnost. Zgodi naj se to, kar je postavno. Da bi se pa rekruti prostovoljno oglašali, je nepostavno in tudi že zato neumestno, ker je več mladih ljudi rekrutiranih, kakor jih bo dejansko šlo služiti. Kako pa pridejo tisti, ki bodo sedaj, ko bomo v državnem zboru samo normalni kontingent dovolili, prišli k večjemu v nadomestno rezervo, kako pa pridejo ti do tega, da bodo po tej prisiljeni prostovoljnosti prišli ob veliko dobroto, služiti samo v nadomestni rezervi? Drugič pa je upoštevati to, da mi nimamo niti najmanjše ingerence na to, kdo bode vsled tega prostovoljnega vstopa rekrutov iz sedanje aktivne službe izpuščen. Kje imamo kake garancije v tem pogledu? Tu se bodo znabiti protekcije delile in komur se bo od vojaške oblasti baš hotelo vstreči, tega se bo namesto prostovoljca odpustilo. Torej kratkomalo — jaz se ne morem strinjati s tem nasvetom gospoda predgovornika, ki sicer ni posebno nov, še manj pa s tem, kar je gospod deželni predsednik tukaj povedal, in jaz vzdržujem popolnoma svoj predlog.

Deželni glavar:

Prezvzvišeni gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Excellenz Freiherr von Hein:

Ich möchte vor allem konstatieren, daß ich keineswegs die Berechtigung des Landtages bestritten habe, in dieser Frage seine Meinung auszusprechen. Im Gegenteil, ich habe ausdrücklich betont, der Regierung liegt es ganz fern, dem Wirkungskreise, welcher dem Landtage nach § 19 der Landesordnung eingeräumt ist, irgendwie nahezutreten, nur die Gesetzgebung steht ihm nicht zu, die fällt dem Reichsrat zu. Diese Frage hier zu besprechen und in Form dieser Resolution den Anschauungen des Landtages Ausdruck zu geben, dieses Recht habe ich dem Landtage nicht abgesprochen, wohl aber abgeraten, eine Erklärung abzugeben, die nur auf einer unklaren Situation beruhen kann, in einem Momente, wo kaum vierundzwanzig Stunden später eine vollständige Klärung erfolgen wird. Damit fällt auch die ganze Argumentation des Herrn Vorredners. Ich bin mir vollkommen bewußt gewesen, wie weit die Kompetenz des Landtages und die Kompetenz des Reichsrates reicht, die Regierung glaubt aber, die Gründe für die betreffenden Maßnahmen jener Korporation darlegen zu sollen, welche in dieser Frage zur Gesetzgebung berufen ist. Die Meinungsäußerung steht auch dem Landtage frei.

Deželni glavar:

Gospod poslanec dr. Ferjančič ima besedo.

Poslanec dr. Ferjančič:

Visoka zbornica naj mi dovoli samo par besed v stvarni razpravi, v kateri sedaj stojimo. Že pri utemeljevanju nujnosti svojega predloga kazal sem na to, da nimamo nikake gotovosti, da bo državni zbor tako posloval v tem vprašanju, kakor se splošno želi. Ni gotovo, ali bo državni zbor zadevo sploh rešil in ali jo bo za prizadete kroge ugodno rešil; in v tem me podkrepljajo besede gospoda deželnega predsednika samega. Jaz ne vem, ali so bile te besede govornjene v imenu centralne vlade, ali jih je spregovoril od sebe ter torej izrekel svoje osebno mnenje glede tega vprašanja, ampak toliko se mi zdi, da izhaja iz njegove izjave, da se bodo tudi državnemu zboru podali podobni razlogi in da se bo tam skušalo vprašanje tako urediti, da bo ugajalo interesom skupnosti države. S tem pa je rečeno, da se bo šele iskalo nekaj in torej je brzkone gotovo, da se ne bo nič dognalo. Torej je pa le tembolj na mestu, da deželni zbor kranjski v zadevi izrazi svoje mnenje in sicer predlagam, da se že danes in merito glasuje o predlogu, ne da bi se ga šele izročilo odseku, ker nisem videl, da bi bil kdo to zahteval, še tisti gospodje ne, ki so proti nujnosti glasovali.

Deželni glavar:

Predlog je, da se takoj glasuje in merito. To pa je po opravljenem redu le mogoče, ako se strinja vsa visoka zbornica s tem in ako nihče ne ugovarja.

(Nihče ne ugovarja. — Es erfolgt kein Widerspruch.)

Ker nihče ne ugovarja, je mogoče takoj glasovati in merito in sicer skupno o obeh predlogih, ki sta identična. Gospodje poslanci, ki se torej strinjajo s predlogoma gospoda poslanca dr. Ferjančiča in gospoda poslanca dr. Šusteršiča, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predloga sta sprejeta. (Odobranje na levi. — Beifall links.)

Z ozirom na pozno uro se bo seja zaključila.

Poslanec dr. Šusteršič:

Prosim, gospod deželni glavar!

Po opravljenem redu moram zahtevati, da se prečitajo nujni predlogi, ki so se danes vložili, ker morajo priti v zapisnik današnje seje. Jaz ne zahtevam tukaj nobenih praznih, nepotrebnih formalitet in zato sem zadovoljen, ako se morda, če visoka zbornica temu pritrđi, navede samo glavna vsebina predlogov, da pa potem nujni predlogi vendar pridejo v zapisnik, kakor da bi se bili prečitali. Po opravljeniku se morajo nujni predlogi prečitati, ker so sestavni del zapisnika današnje seje, in ravno to velja glede interpelacij.

Deželni glavar:

Čas je potekel in mi smo se vže zbrali ob pol deseti uri.

Poslanec dr. Šusteršič:

Nujni predlogi se morajo na vsak način prečitati.

Deželni glavar:

Če se to zahteva, prekinem sejo za eno uro.

Poslanec dr. Šusteršič:

Vsak nujni predlog, ki se je v kaki seji stavil, mora priti v zapisnik dotične seje. Vsaj ni treba, da se predlogi vsi prečitajo, naj se smatrajo kot prečitani.

Deželni glavar:

Predlog je, da bi se nujni predlogi ne prečitali, ampak da se označi samo vsebina istih in da pridejo predlogi potem kot prečitani v zapisnik današnje seje. Ako nihče ne ugovarja, se to v tem smislu reši.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Die Dringlichkeitsanträge sollen nach der Geschäftsordnung sogleich zur Berlesung, beziehungsweise Verhandlung zugelassen werden. Da aber der Herr Landeshauptmann in der Lage ist, die Sitzung zu unterbrechen, so darf die Verhandlung in der nächsten Sitzung stattfinden.

Poslanec dr. Šusteršič:

Ja, pa v zapisnik morajo priti. Vsaka stvar, ki se zgodi, mora priti v zapisnik.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Ja, dagegen läßt sich nichts einwenden.

Deželni glavar:

Prosim torej gospoda zapisnikarja, da prečita glavno vsebino nujnih predlogov.

Tajnik Pfeifer

(bere glavno vsebino nastopnih nujnih predlogov — ließt den Hauptinhalt der folgenden Dringlichkeitsanträge):

«Nujni predlog

poslancev dr. Šusteršiča in tovarišev.

Deželni zbor naj sklène:

Da se vsaj deloma odpomore po raznih elementarnih katastrofah, osobito požarih, toči itd. provzročeni bedi znatnega dela prebivalstva dežele, se

1.) deželnemu odboru dovoli za leto 1903. izvenreden kredit v znesku 100.000 K v razdelitev mej bedno prebivalstvo;

2.) c. kr. osrednja vlada pozivlje, da dovoli prizadetemu prebivalstvu izdatno državno podporo in osobito v ta namen odkaže primeren del izvenrednega kredita, dovoljenega ji s cesarsko naredbo z dne 10. septembra 1903, drž. zak. št. 186.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. opravnega reda.

Če bi pa zbor nujnosti ne priznal, naj se s tem predlogom postopa po § 18. opravnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, Pogačnik, Povše, Žitnik, Pfeifer, Arko, Pakiž, Košak, Dular, dr. Brejc, Jaklič, Drobnič, dr. Schweitzer.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Šusteršiča in sodrugov.

Deželni zbor naj sklène:

C. kr. vlada se opozarja na kričeče nedostatke pri c. kr. korespondenčnem uradu, ki so se osobito pojavili povodom demonstracij in izgrediv pred ljubljansko kazino dne 24. maja t.l., pri kateri priliki je c. kr. korespondenčni urad naravnost neresnice razširjal, neresnice, ki so bile sposobne kratiti ugled dežele Kranjske, odnosno njenega prebivalstva.

C. kr. vlada se pozivlje, da tem nedostatkom takoj energično odpomore in popravi krivico, katero je navedeni c. kr. urad storil deželi Kranjski.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. opravnega reda.

Če bi pa zbor ne pripoznal nujnosti, naj se s tem predlogom postopa po § 18. opravnega reda.

V Ljubljani, 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, Pogačnik, Povše, Žitnik, Košak, dr. Brejc, Arko, Pfeifer, dr. Krek, Pakiž, Dular, Jaklič, Drobnič, dr. Schweitzer.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Šusteršiča in sodrugov.

Deželni zbor naj sklène:

Deželni zbor protestuje zoper postopanje državne policije ljubljanske povodom opravičenega odpora hrvatskega naroda proti banu Khuenu-Hedervaryju.

Osobito protestuje zoper postopanje proti odvetniškemu koncipijentu g. dr. Peganu iz Celja.

V Ljubljani, 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, dr. Brejc, Žitnik, Dular, dr. Schweitzer, Povše, Jaklič, Arko, Drobnič, dr. Krek, Pfeifer, Pakiž, F. Košak.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Šusteršiča in tovarišev.

Deželni zbor naj sklène:

C. kr. vlada se pozivlje, da nemudoma izposluje na Najvišjem mestu avdienco za deputacijo, katero je v seji dne 28. septembra 1898 izvolil bil deželni zbor, da Njegovemu Veličanstvu najspoštliveje raztolmači prošnjo dežele Kranjske za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. praviilnega reda.

Če bi pa zbor nujnosti ne pripoznal, naj se o tem predlogu postopa po § 18. praviilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Šusteršič, Pogačnik, Pfeifer, Povše, Žitnik, dr. Brejc, Arko, Drobnič, Jaklič, Dular, dr. Krek, dr. Schweitzer, Pakiž, Košak.

«Nujni predlog

poslanca dr. Schweitzerja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

C. kr. osrednja vlada se pozivlje, da od predsednikov komisij za sestavo letnega imenika porotnikov zahteva, naj pazijo na to, da se pri sestavi tega imenika nihče ne izključi od porotniške časti radi nepoznanja enega deželnih jezikov, od c. kr. okrajnih glavarjev pa naj zahteva, da pri svojem poslovanju v zmislu zakona z dne 23. maja 1873., drž. zak. št. 121, ne odrekajo kvalifikacije ravnokar označenim osebam.

V formalnem oziru se predlaga, da se v zmislu § 21. praviilnega reda takoj vrši nujna razprava.

Ako bi se temu predlogu ne priznala nujnost, naj se z njim postopa v zmislu § 18. praviilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Schweitzer, dr. Brejc, Povše, Pogačnik, Drobnič, dr. Krek, Pfeifer, Jaklič, dr. Šusteršič, Žitnik, Dular.

«Nujni predlog

poslancev dr. Schweitzerja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona o zvišanju potrebščine za uravnavo Mirne, vzame se takoj v razpravo; odobrava in povdarja se načelo, da udeležencev pri uravnavi Mirne ne smejo zadetj radi tega zvišanja nikaka nova bremena.

V formalnem oziru se predlaga, da se v zmislu § 21. praviilnega reda takoj vrši nujna razprava.

Ako bi se temu predlogu ne priznala nujnost, naj se z njim postopa v zmislu § 18. praviilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Schweitzer, dr. Brejc, Povše, dr. Krek, Pfeifer, Pogačnik, Jaklič, dr. Šusteršič, Drobnič, Žitnik, Dular.

«Nujni predlog

poslancev dr. Schweitzerja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

C. kr. osrednja vlada se pozivlje, da od c. in kr. vojnega ministrstva čim preje izposluje, da se pošiljajo vojaki kmetskega stanu za časa žetve domu na dopust, ter da se rezervisti kmetskega stanu kličejo k orožnim vajam le ob času, ko ni nujnega poljskega dela.

V formalnem oziru se predlaga, da se v zmislu § 21. praviilnega reda takoj vrši nujna razprava.

Ako bi se temu predlogu ne priznala nujnost, naj se z njim postopa v zmislu § 18. praviilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Schweitzer, dr. Brejc, Povše, Pogačnik, Pfeifer, Drobnič, dr. Šusteršič, Jaklič, Žitnik, dr. Krek, Dular.

«Nujni predlog

poslanca Mejača in tovarišev.

Deželni zbor naj sklene:

Deželni odbor se pozivlje, da v najkrajšem času predloži deželnemu zboru načrt zakona o uravnavi reke «Bistrica» v kamniškem okraju.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

And. Mejač, Pakiž, Arko, F. Košak, Drobnič, dr. Brejc, Povše, Pogačnik, Žitnik, dr. Krek, dr. Schweitzer, Jaklič, Dular.

«Nujni predlog

poslancev Mih. Arkota in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

C. kr. vlada se pozivlje, da v najkrajšem času podržavi mestno realko v Idriji.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava po § 21. praviilnega reda.

Če bi pa zbor nujnosti ne pritrdil, naj se o tem predlogu postopa po § 18. praviilnega reda.

V Ljubljani, 22. septembra 1903.

Mih. Arko, F. Košak, Žitnik, And. Mejač, Povše, dr. Šusteršič, Pakiž, dr. Schweitzer, Jaklič, Drobnič, dr. Krek, Pfeifer, Dular.

«Nujni predlog

deželnega poslanca Mih. Arkota in tovarišev za zboljšanje plače učiteljem na c. kr. rudarski ljudski šoli v Idriji.

Deželni zbor skleni:

C. kr. osrednja vlada se pozivlje, učiteljskemu osebju na c. kr. erarični ljudski šoli v Idriji zboljšati v najkrajšem času plačo in s tem omogočiti, da se pouk na tej šoli redno vrši, ker se bode potem več prosilcev oglasilo za izpraznjena mesta.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujnost razprave po § 21. praviilnega reda.

Ako bi pa zbor nujnosti ne pritrdil, naj se o tem predlogu postopa po § 18. praviilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Mih. Arko, dr. Brejc, Povše, And. Mejač, Drobnič, dr. Schweitzer, dr. Krek, Jaklič, Žitnik, dr. Šusteršič, Dular.

«Nujni predlog

deželnega poslanca dr. Kreka in tovarišev glede na razmerje naše državne polovice do Ogrske.

Deželni zbor skleni:

C. kr. centralna vlada se pozivlje, da takoj vse potrebno ukrene za popolno gospodarsko ločitev naše državne polovice od Ogrske; pred vsem naj pravočasno sestavi samostojni carinski tarif in ga glede na njegovo ogromno važnost za naše kmetijstvo in obrt predloži deželnim odborom v pretres.

V formalnem oziru predlagamo takojšnjo nujno razpravo v zmislu § 21. pravnilnega reda.

Če pa zbor ne prizna nujnosti, naj se o tem predlogu postopa po § 18. pravnilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. kimovca 1903.

Dr. Krek, Jaklič, Drobnič, Žitnik, Arko, F. Košak, Povše, dr. Šusteršič, dr. Brejc, Pakiž.»

«Nujni predlog

deželnega poslanca dr. Kreka in sodrugov glede na preosnovno službenega razmerja deželnih služabnikov.

Deželni zbor skleni:

1.) Po načelih, po katerih so se preosnovale plače državnih uslužbencev s cesarsko naredbo dne 19. avgusta 1899, drž. zak. št. 159, naj se uravnajo tudi plače in doklade deželnih služabnikov. Pri tem naj bodo za paznike v prisilni delavnici merodajna določila drugega odstavka § 5., tičoča se uslužbencev pri državni policiji; za druge služabnike naj se pa uporabijo določila prvega odstavka imenovanega zakona.

2.) Sklene naj se za deželne služabnike času primerna službena pragmatika.

V formalnem oziru predlagamo, naj se izroči ta predlog finančnemu odseku.

V Ljubljani, dne 22. kimovca 1903.

Dr. Krek, Arko, Pogačnik, F. Košak, Povše, dr. Šusteršič, Jaklič, Drobnič, Žitnik, dr. Brejc.»

«Nujni predlog

deželnega poslanca dr. Kreka in tovarišev o kmetijskih stanovskih zadrugah.

Deželni zbor skleni:

C. kr. vlada se pozivlje, da še v tem zasedanju predloži deželnemu zboru načrt zakona o kmetijskih stanovskih zadrugah na Kranjskem.

V formalnem oziru predlagamo takojšnjo nujno razpravo v zmislu § 21. pravnilnega reda.

Če pa zbor ne prizna nujnosti, postopaj se s tem predlogom po § 18. pravnilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. kimovca 1903.

Dr. Krek, Jaklič, Drobnič, Arko, Dular, Žitnik, And. Mejač, Povše, dr. Šusteršič, dr. Schweitzer, Pogačnik, Pakiž, dr. Brejc.»

«Nujni predlog

deželnega poslanca dr. Kreka in sodrugov glede na izsuševanje ljubljanskega barja.

Deželni zbor skleni:

C. kr. vlada se pozivlje, da še v tem zasedanju predloži deželnemu zboru načrt zakona za osuševanje ljubljanskega barja.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v zmislu § 21. pravnilnega reda.

Če pa zbor ne prizna nujnosti, postopaj se tem predlogom po § 18. pravnilnega reda.

V Ljubljani, dne 22. kimovca 1903.

Dr. Krek, Jaklič, Drobnič, Žitnik, Arko, F. Košak, Povše, dr. Šusteršič, dr. Brejc.»

«Nujni predlog

poslanca Viljema Pfeiferja in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, izposlovati pri visoki c. kr. vladi (železniškem ministrstvu), da čim preje sprejme zgradbo Belokranjske železnice med one lokalne železnice, katere se bodo gradile po vladnem načrtu v prihodnjem letu z državnim prispevkom.

V Ljubljani, 22. septembra 1903.

Vil. Pfeifer, dr. Šusteršič, Arko, dr. Brejc, Povše, Detela, Žitnik, dr. Schweitzer, Mejač, Pogačnik, dr. Krek, F. Košak, Pakiž, Drobnič, Jaklič.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Žitnika in tovarišev glede izseljevanja.

Uvažujoč nujno potrebo, da se izseljevanje v Ameriko in druge dežele primerno uravna, podpisani nujno predlagamo:

Deželni zbor skleni:

C. kr. osrednja vlada se pozivlje:

1.) Da čim preje državnemu zboru predloži načrt zakona, ki more varujoč načelo prostega izseljevanja uravnati in nadzorovati izseljevanje ter varovati izseljence v pravnem in gospodarskem ozirju.

2.) Da stori potrebne korake, da ministrstvo za vnanje posle pomnoži efektivne konzulate in da konzularna oblastva obračajo največjo skrb in pazljivost na osebno varstvo in gmotne koristi naših izseljencev v tujih deželah, da poročajo o delavskih razmerah in posredujejo za delo.

3.) Da potrebno ukrene, da se izseljevanje v Ameriko vrši preko Trsta in da ondi v ta namen oskrbi potrebne naprave.

V formalnem oziru se predlaga, naj se v zmislu § 21. pravnilnega reda takoj vrši nujna razprava.

Če pa zbor ne prizna nujnosti, naj se o tem predlogu postopa po § 18. pravnilnega reda.

V Ljubljani, 21. septembra 1903.

Dr. Žitnik, Povše, Pogačnik, Arko, Pakiž, Dular, dr. Schweitzer, dr. Krek, dr. Brejc, Jaklič, dr. Šusteršič, Drobnič, Košak, Pfeifer.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Žitnika in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da čimpreje predloži načrt in proračun stroškov za uravnavo Pivke.

V formalnem oziru se predlaga, da se v zmislu § 21. pravnega reda takoj vrši nujna razprava.

Ako zbor ne prizna predlogu nujnosti, naj se glede predloga uporabi § 18. pravnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Žitnik, Arko, dr. Brejc, dr. Schweitzer, Pogačnik, Pfeifer, dr. Šusteršič, Jaklič, Pakiž, Dular, Fr. Košak, Drobnič, And. Mejač, dr. Krek.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Žitnika in tovarišev.

Z ozirom na velike škode vsled povodenj v Vipavski dolini

deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da čimpreje deželnemu zboru predloži načrt in stroškovnik glede uravnave vipavskih voda.

V zmislu § 21. pravnega reda naj se takoj vrši nujna razprava o predlogu.

Ako zbor nujnosti ne prizna, naj se s predlogom postopa v zmislu § 18. pravnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Žitnik, Arko, Pogačnik, dr. Brejc, dr. Schweitzer, Dular, Pfeifer, dr. Šusteršič, And. Mejač, Jaklič, Pakiž, F. Košak, Drobnič, dr. Krek.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Žitnika in tovarišev glede premembe lovskega zakona, veljavnega za vojvodino Kranjsko.

Uvažujoč, da sedanji lovski zakon v svojih bistvenih določbah ne ustreza koristim kmečkega prebivalstva, podpisani nujno predlagajo:

Deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, da še v tem zasedanju predloži načrt novega lovskega zakona v ustavno pravno in sklepanje.

V formalnem oziru se predlaga, da se v zmislu § 21. pravnega reda takoj vrši nujna razprava.

Ako bi zbor temu predlogu ne pripoznal nujnosti, naj se o tem predlogu postopa v zmislu § 18. pravnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Žitnik, Povše, dr. Brejc, Pfeifer, Drobnič, dr. Schweitzer, Dular, Košak, dr. Šusteršič, dr. Krek, Arko, Jaklič, Pakiž, Pogačnik.»

«Nujni predlog

poslanca dr. Žitnika in tovarišev.

Deželni zbor skleni:

C. kr. osrednja vlada se pozivlje, da pri nadaljnjih pogodbenih pogajanjih z ogrsko vlado in pri konečni sestavi avtonomnega carinskega tarifa, kakor tudi pri obravnavah o novih trgovinskih pogodbah z vnanjimi državami strogo varuje poljedelske in industrijske koristi Avstrije sploh in posebej tudi dežele Kranjske; da pod nobenim pogojem iz političnih ozirnov Nemčiji in Italiji ne žrtvuje gospodarskih in narodnih interesov avstrijskih narodov.

Deželni zbor dalje izraža nado, da bode c. kr. osrednja vlada uporabila vsa sredstva, ki morejo zaščititi samostojno ogrsko armado večinoma na stroške Avstrije.

Deželni zbor vojvodine Kranjske pričakuje, da, z ozirom na jasne težnje Ogrov po popolni samostojnosti, prične nemudoma osrednja vlada priprave za gospodarsko samostojnost Avstrije ter v to svrhu pripravi avtonomni carinski tarif za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja razprava v zmislu § 21. pravnega reda.

Ako zbor predlogu nujnosti ne prizna, naj se o predlogu postopa v zmislu § 18. pravnega reda.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Dr. Žitnik, Arko, dr. Brejc, Pfeifer, Pogačnik, dr. Šusteršič, And. Mejač, Jaklič, dr. Schweitzer, Pakiž, Dular, F. Košak, Drobnič, dr. Krek.»

«Deželnega poslanca Ivana Hribarja, Petra Grassellija in tovarišev

samostojni predlogi

v zadevi ustanovitve vseučilišča v Ljubljani.

Visoki deželni zbor skleni:

1.) C. kr. vlada se glede na sklepe deželnega zbora kranjskega v sejah dne 28. februarja in 28. decembra 1898 nujno pozivlja, da pospeši vse predpriprave za ustanovitev vseučilišča z bogoslovno, pravoslovno in modroslovno fakulteto v Ljubljani in da kar najpreje mogoče pri državnem zboru izposluje ustanovitev takega vseučilišča.

2.) Izvoli se pod predvoditeljstvom deželnega glavarja odposlanstvo še dveh članov deželnega zbora v ta namen, da zaprosi avdiencijo pri Njegovem Veličanstvu cesarju ter ob vzožji Najvišjega prestola izroči najudanejšo prošnjo za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani.

3.) Izvoli naj se iz deželnega zbora odsek treh članov v ta namen, da vstopi v stalen vseučiliški komité, v katerem naj bodo z enakim številom odposlancev zastopani občinski svet ljubljanski, «Matica Slovenska», društvo «Pravnik» in profesorski zbor knezoškofijskega semenišča v Ljubljani. Ta komité

stopi naj na primeren način v dotiko tudi z zastopniki slovenske akademične mladine na dunajskem, graškem in praškem vseučilišči.

4.) Dovoli se iz deželnega zaklada vsota 2000 kron, ki naj se izplača navedenemu vseučiliščenemu komitetu v ta namen, da razpiše ceni po 1000 kron za dvoje najboljših znanstvenih spisov, katerih jeden naj bo pravoslovne, drugi pa modroslovne vsebine in katerih vsaki naj obsega najmanj pet tiskanih pol. Ta vsota izplača se pa temu komitetu le tedaj, če se zaveže poskrbeti za to, da ona spisa, katerima prisodi ceni, zideta v tisku.

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Iv. Hribar, Grasselli, dr. Ivan Tavčar, Ciril Pirc, dr. Ferjančič, J. Božič, dr. D. Majaron, F. Arko.»

«Nujni predlog

deželnih poslancev Jakliča, Pakiža in tovarišev o prošnji županstva v Strugah na deželni zbor zaradi odvajanja poplavnih voda v struški dolini.

Deželni zbor skleni:

Deželni odbor naj nemudoma pripravi vse potrebno nadaljevanje osuševalnih del v struški dolini ter ko ugoti peticiji županstva v Strugah.

V formalnem oziru predlagamo takojšnjo nujno razpravo v zmislu § 21. pravnega reda.

Če pa zbor ne prizna nujnosti, postopaj se s tem redlogom po § 18. pravnega reda.

V Ljubljani, dne 22. kimovca 1903.

Jaklič, Pakiž, Fr. Košak, dr. Brejc, Arko, Dular, And. Mejač, Drobnič, Žitnik, dr. Krek, dr. Šusteršič, dr. Schweitzer, Pfeifer.»

Deželni glavar:

Izročena mi je bila še neka interpelacija. Prosim gospoda tajnika, da jo prečita.

Tajnik Pfeifer

(bere — lieft):

«Interpelacija

poslanca Jakliča in tovarišev

na gospoda deželnega predsednika ekscelenco barona Heina.

C. kr. deželni šolski svet je vpokojil nadučitelja Jožefa Levičnika iz Železnikov z letno pokojnino 800 K. Jožef Levičnik je služboval od l. 1855. do 31. julija t. l. neprestano. — Zrelostno spričevalo je dobil l. 1857. Z deželno postavo z l. 1877. mu je bila odpuščena skušnja vsposobljenja in je bil tisto leto stalno nastavljen. — Deželni šolski svet mu je priznal pet letne pokojnine ter ga pomaknil v I. plačilni razred. Ob konci aktivnega službovanja je znašala njegova plača 2100 K, in deželni šolski svet ga je vpokojil z 800 K. — Zdi se nam, da se je tukaj deželni šolski svet postavil na stališče dajalca miloščine napram učitelju, ki je 48 let žrtvoval svoje duševne in telesne moči deželi, ki je odgojil cele generacije v Železnikih. Ker je tako postopanje c. kr. deželnega šolskega sveta napram zaslužnemu učitelju naravnost brutalno ter nezakonito, vprašajo podpisani:

1.) Kaki motivi so vodili deželni šolski svet pri odmerjenju pokojnine nadučitelju Jožefu Levičniku?

2.) Na kateri vpokojninski zakon se je deželni šolski svet opiral, in

3.) ali hoče deželni predsednik poravnati krivico, ki se nadučitelju Jožefu Levičniku s tako nizkim odmerjenjem pokojnine godi?

V Ljubljani, dne 22. septembra 1903.

Jaklič, dr. Krek, Drobnič, Žitnik, Pfeifer, dr. Schweitzer, Pakiž, Fr. Košak, dr. Brejc, And. Mejač, Arko, Dular.»

Deželni glavar:

Z ozirom na pozno uro sklepam sejo.

Prihodnjo sejo bom naznanil častitim gospodom poslancem pismenim potom.

Konec seje ob 2. uri 20 minut popoldne. — Schluß der Sitzung um 2 Uhr 20 Minuten Nachmittags.